ବନମାଳା

ଡକ୍ଟର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ରଥ

ବନମାଳା

ଡକ୍‌ଟର ଶରତ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ରଥ

ବନମାଳା

ଲେଖକ :
ଡ. ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ରଥ
ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ
ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ,ବାଣୀବିହାର
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରକାଶକ :
ଦିବ୍ୟ ପ୍ରକାଶନୀ
ଦିବ୍ୟ ବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୨
ଫୋନ - ୪୩୬୫୬୬

ପ୍ରକାଶ କାଳ :
ଏପ୍ରିଲ୍ ୨୪, ୨୦୦୧

ଅକ୍ଷର ରୂପାୟନ ଓ ମୁଦ୍ରଣ:
ଦିବ୍ୟ ପ୍ରକାଶନୀ
ଦିବ୍ୟ ବିହାର, ସାମନ୍ତରାପୁର
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୨

ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପରିକଳ୍ପନା
ରମେଶ ଦାସ

ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପ୍ରସ୍ତୁତି
ବିଭୁ ପ୍ରସୂନ ଦାସ

ମୂଲ୍ୟ :
୪୦/-

BANAMALA

Writer :
Dr. Sarat Chandra Rath
Reader in Oriya,
Utkal University,Vanivihar
Bhubaneswar

Publisher :
Divya Prakashani,
Divya Vihar, BBSR-2
Ph : 436566

Publication date :
24th April, 2001

DTP & Printing :
Divya Prakashani
Divya Vihar, Samntarpur,
Bhubaneswar-2

Cover Design
Ramesh Das

Cover Lay-Out
Bibhu Prasuna Das

Price :
Rs. 40/-

ପରମପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମା ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମରେ ସମର୍ପଣ
କରି ମୋ' ବୋଉ ଶ୍ରୀମତୀ ମନୋରମା ଦେବୀଙ୍କ
ହାତରେ ଦେଲି ।

ଜଣେ ପାଠକର ଦୃଷ୍ଟିରେ ....

ଆଧୁନିକ ଗୀତିକବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଡଃ ଶରତ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ରଥ ଅନ୍ୟତମ ସାର୍ଥକ ସ୍ରଷ୍ଟା ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ କବିତାଗୁଡ଼ିକ ଏକାଧାରରେ ଗୀତିମୟ ଏବଂ ଗଭୀର ଭାବବ୍ୟଞ୍ଜକ । ସାଙ୍ଗୀତିକତା ସହିତ ମାର୍ମିକ ଭାବନାର ଉଚ୍ଛଳ ପ୍ରବାହ ଶ୍ରୀ ରଥଙ୍କ କାବ୍ୟ ସାଧନାର ଚମତ୍କାର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ଏଠାରେ ଆଲୋଚ୍ୟ 'ବନମାଳା' ପୁସ୍ତକରେ କବିଙ୍କ ଭକ୍ତିଭାବନା ଏବଂ ଦେଶବନ୍ଦନାର ରୂପାୟଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଣସ୍ପର୍ଶୀ । ଅଧିକାଂଶ ଭକ୍ତିଭାବନାବ୍ୟଞ୍ଜକ କବିତାରେ ଲେଖକଙ୍କର ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ ଭାବନାର ପରିଚୟ ମିଳିଥାଏ ।

ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ମନରେ ଉଙ୍କିମାରିଥାଏ । ପ୍ରକୃତରେ ଈଶ୍ୱର କ'ଣ ଅଛନ୍ତି ? ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ଅନୁଭବ ସମ୍ଭବ କି ? ଆମ ସମୟର ମହାନ୍ ଯୋଗୀ ସ୍ୱାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଙ୍କ ଅନୁଭବ ସଂପର୍କରେ ଏଠାରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ । ଈଶ୍ୱର ଅନନ୍ତ ଓ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ । ବିଶ୍ୱର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ପରମାଣୁରେ ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଅନୁଭବୀ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରିବ । ସେ ଅରୂପ ଅଥଚ ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଫଳର ମଞ୍ଜି ମଧ୍ୟରେ ତୈଳ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଦୁଗ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଲହୁଣି, ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଣ, କାଷ୍ଠ ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ନି, ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ଲବଣ, ପୁଷ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ସୁବାସ, ମେଘର ଅନ୍ତରାଳରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତି ପରି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସର୍ବବ୍ୟାପକତା ଅନୁଭବ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ସ୍ୱାମୀଜୀ 'ଈଶ୍ୱର' ଶୀର୍ଷକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ – "Feel the devine presence every-where - in every form, in every thought, in every feeling in every sentiment, in every movement and in every emotion" ସେହି କଥାଟି ଯର୍ଜୁବେଦରେ ଝଙ୍କୃତ ହୋଇଅଛି – "ଈଶାବାସ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବମ୍" । ଏହି ସମଗ୍ର ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନିୟମରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ।

କବି ଶ୍ରୀ ରଥ ସେହିଭାବନାକୁ ରୂପାୟିତ କରି ଲେଖିଛନ୍ତି –

"ତୁମେ ପରା ସର୍ବ ନାମ
କେଉଁ ନାମେ ଭଜିବି ।
ତୁମେ ପରା ସର୍ବ ରୂପ
କେଉଁ ରୂପେ ପୂଜିବି ।।"

ସମୁଦ୍ର, ପୁଷ୍କରିଣୀ, କୂପ ଏବଂ କୁଣ୍ଡ ଜଳରେ ଚନ୍ଦ୍ର କିରଣ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଲେ ହେଁ ସେହି ଏକ ଚନ୍ଦ୍ର ହିଁ ଦୃଶ୍ୟମାନ୍ ହୁଅନ୍ତି । ସେହିପରି ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ନାମରେ ଭକ୍ତମାନେ ବନ୍ଦନା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏକ ଏବଂ ଅଭିନ୍ନ । ଋଗ୍‌ବେଦ କହିଛି – "ଏକଂ ସଦ୍ ବିପ୍ରାଃ ବହୁଧା ବଦନ୍ତି ।" ଅର୍ଥାତ୍ ବିଦ୍ୱାନ୍‌ଗଣ ଏକ ସତ୍ ପଦାର୍ଥକୁ ଅନେକ ନାମରେ ଡାକିଥାଆନ୍ତି । ସେହି ପ୍ରଭୁ ଏକ ଏବଂ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ।

କବି ଶ୍ରୀ ରଥ ସେହି ପରମପିତାଙ୍କୁ ପ୍ରାକୃତ ସଂସାରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁରେ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଗାଉଅଛନ୍ତି – "ମଧୁର ମଳୟ ସୁଲଳିତ ସୁର କହୁଥିବ ତୁମ କଥା ।" ଅଥବା "ଗଗନେ ପବନେ ଅବିରତ ଶୁଭେ ତୁମ ଯଶ ଗୀତି କଥା" ।

ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଭାବନାରେ ବିଗଳିତ କବିହୃଦୟ ବେଳେବେଳେ ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ ଚେତନାରେ ବିମୋହିତ ହୋଇଯାଇଛି । ସେହି ଅଦୃଶ୍ୟ ଓ ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ ଭାବଗ୍ରାହୀଙ୍କୁ ଲେଖକ ସାଥୀ କରିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ନିଜର ଯାତ୍ରା ପଥରେ ସେହି ପରମପିତା ହେଉଛନ୍ତି ଏକମାତ୍ର ସହାୟକ । ତାଙ୍କର ସଖ୍ୟଲାଭର ସୁଯୋଗ ମିଳିପାରିଲେ ଆଉ ଭୟ କାହାକୁ ?

କବି ଲେଖନୀରେ ସେଥିପାଇଁ ରୂପାୟିତ ହୋଇଅଛି —

"ଦୂର ଦିଗହଜା ମରୁ ବାଲୁକାରେ
ନାଗଫେଣୀ କଣ୍ଟା କେତେ
ମୋ ମନ କହୁଛି ଆଉ କିଏ ଅଛି
ଚାଲିବାକୁ ମୋର ସାଥେ ।
ଦୂରେ ଶୁଭୁଅଛି ବିହଙ୍ଗ କାକଳି
ବହୁଦୂର ମୋର ଯାତ୍ରା ।

ଏହିପରି ବିଭୂଚିନ୍ତାରେ ତଲ୍ଲୀନ କବିଗୁରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର ଏକ କାବ୍ୟିକ ଅନୁଭୂତି ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ।

"ତୁମି ନବ ନବ ରୂପେ ଏସୋ ପ୍ରାଣେ
ଏସୋ ଗନ୍ଧେ ବରନେ, ଏସୋ ଗାନେ
ଏସୋ ଅଙ୍ଗେ ପୁଲକମୟ ପରଶେ,
ଏସୋ ଚିତ୍ତେ ଅମୃତମୟ ହରଷେ ।
ଏସୋ ମୁଗ୍ଧ ମୁଦ୍ରିତ ଦୁନୟନେ ।
ତୁମି ନବ ନବ ରୂପେ ଏସୋ ପ୍ରାଣେ ॥"

ସେହି ପରମ ଈଶ୍ୱର ହେଉଛନ୍ତି ଆନନ୍ଦ ଓ ଆଲୋକର ଏକୀଭୂତ ପ୍ରକାଶ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଆନନ୍ଦର ମୁଗ୍ଧମୂର୍ଚ୍ଛନା । ତାଙ୍କୁ ହିଁ ସ୍ମରଣ କରି କୁହାଯାଇଛି – "ମଧୁବାତା ଋତାୟତେ ମଧୁକ୍ଷରନ୍ତି ସିନ୍ଧବଃ ।" ସେ ହେଉଛନ୍ତି କବି କଳ୍ପନାରେ "ଜୀବନେ ଜୀବନେ ପ୍ରୀତି ପ୍ରବଣତା ସୁଧାଝରା ଶୁଭ ଚେତନା" ଅଥବା

"ତୁମେ, ବିଶ୍ୱନୟନ କାରା ।
ପ୍ରୀତି ପୁଲକିତ ଲଳିତ ସଙ୍ଗୀତ
ଆଳାପର ମଧୁ ଧାରା ।"

ଆଖିପୂରାଇ ଚାହିଁଲେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ସର୍ବତ୍ର ଦର୍ଶନ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ମନ ବିଭୂଚିନ୍ତାରେ ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ ସେହି ପ୍ରଭୁ ଧରା ଦିଅନ୍ତି ଭକ୍ତର ଅତି ନିକଟରେ । ଆକାଶର ନୀଳିମାରେ, ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ର ଝଲକରେ, ନିର୍ଝରିଣୀର କଳ ତାନରେ, ପକ୍ଷୀର କଳରବରେ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଙ୍କର ମହିମା ଦେଦୀପ୍ୟମାନ ।

ଭକ୍ତିଭାବନାରେ ବିହ୍ୱଳିତ କବି ସର୍ବାନ୍ତଃକରଣରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ସେହି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚରଣକମଳରେ । ତାଙ୍କର ନାମ ଜପ କରି କବି ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରିଥାଏ । ସେଇ ନାମ ଜପରେ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହୁଏ ବୋଲି କବି ବିଚାର କରେ ।

କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ –

''ଜନମେ ଜନମେ ତୁମ ପାଦ ତଳେ
ବନ୍ଧା ଥାଉ ମୋର ମନ
ମୋ ରସନା ଗାଉ ଦିବସ ରଜନୀ
ତୁମରି ମହିମା ଗାନ ।''

x x x x

''ମନ ପଡ଼ିଥାଉ ବନ୍ଧା ତୁମ ପାଦେ
ଏ ସାରା ଜନମ ପାଇଁ
ସଫଳ ହେଉ ଏ ଜୀବନ ମୋହର
ତୁମ ଯଶଗୀତ ଗାଇ ।।''

ମାୟାରେ ମୋହିତ ଦୁର୍ବଳ ମନୁଷ୍ୟ ସର୍ବଦା ନାନା ଆସକ୍ତିର ଅଧୀନ ହୋଇ ଅହଂଭାବନାରେ ବିଭ୍ରାନ୍ତ ହେଉଥାଏ । ନିଜର ବଡ଼େଇ କରି ସେ ଧରାକୁ ସରା ଜ୍ଞାନ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଏନାହିଁ । ସତେ ଯେପରି ସବୁ କର୍ମକୁଶଳତାର ସେ ହେଉଛି ନିୟାମକ । ମାତ୍ର ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବ୍ୟତିରେକେ ସାମାନ୍ୟ ଦୂବଘାସ ମଧ ହଲିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଯାହା ସବୁ ଆପଣାର ହାତଯଶ ବୋଲି ମନୁଷ୍ୟ ଭାବୁଥାଏ, ତାହା ହେଉଛି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ କରୁଣାର ପ୍ରତିଦାନ । ମୋହାନ୍ଧ ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନାମରେ ଯାହା ଦାନ କରିବାପାଇଁ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥାଏ, ତାହା ଯେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର, ସେହି କଥା ସେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ନଥାଏ । କବି ରଥ ଅତି ବିହ୍ୱଳିତ ଚିତ୍ତରେ ସେଥିପାଇଁ ଲେଖିଛନ୍ତି –

''ମୋର ବୋଲି ଯାହା ଅଛି ସବୁ ତୁମ ଦାନ ହେ ।
ତୁମେ ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ସଖା, ଗୁରୁ ଗରୀୟାନ ହେ ।।''

'ବନମାଳା'ର ଆଉଏକ ବିଭାଗ ଜାତୀୟତାବ୍ୟଞ୍ଜକ ଗୀତିକବିତା । ପ୍ରତ୍ୟେକ କବିତାରେ ଉଦାର ଜାତୀୟତାବୋଧ ଏବଂ ଜାତୀୟସଂହତିର ଅପୂର୍ବ ସମନ୍ୱୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଆଜିକାଲିର ଅବକ୍ଷୟୀ ସମାଜରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦ, ବିଜାତୀୟ ମନୋଭାବ ଏବଂ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଚିନ୍ତାଧାରା ସାଧାରଣ ଜୀବନକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ଓ ବିଚଳିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଧର୍ମ, ଜାତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଭାଷାଗତ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣଭାବନାରେ ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ଧମାନେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବିଭେଦର ମଞ୍ଜି ବୁଣିବାରେ ତତ୍‌ପର । ସାମୟିକ ହୀନ ସ୍ୱାର୍ଥ ହାସଲ ପାଇଁ ଦେଶ ଓ ଜାତିକୁ ରସାତଳକୁ ନିକ୍ଷେପ କରିଦେବାକୁ ସେମାନେ ଆଦୌ କୁଣ୍ଠିତ ହେଉନାହାନ୍ତି । କବି ଶ୍ରୀରଥ ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ଦେଶାତ୍ମବୋଧକ ଗୀତଗୁଡ଼ିକରେ ଏହି ବିକୃତଭାବନା ପ୍ରତି ତୀବ୍ର କଟାକ୍ଷ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ସଂସାରରେ ଯେତେ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଚାରିତ ହେଉଛି, ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ଧ୍ୱନି – 'ମାନବବାଦ' । ସମସ୍ତେ ସେହି ଏକ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ସନ୍ତାନ । ସେହି ହିସାବରେ ସବୁ ମନୁଷ୍ୟ ପରସ୍ପର ଭାଇ ଭାଇ । ସେଥିପାଇଁ କବି କଣ୍ଠରେ ଝଙ୍କୃତ ହୋଇଛି ସୌଭ୍ରାତ୍ର ପ୍ରେମାନୁଭୂତିର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ଗଭୀର ଆଶାବାଦରେ ବିମୋହିତ କବି ଲେଖିଛନ୍ତି –

''ବନ୍ଦନା ଗାଉ ଆମେ ମାନବ ଜାତିର
ମମତାର ବାସେ ଭରା ଏ ଆମ ଅନ୍ତର ।
ନୂଆ ସକାଳର ଅଭିଷେକ ପାଇଁ
ଆମେ ତ ତୋରଣ-ଦ୍ୱାର ।''

ଧର୍ମନାମରେ ଧର୍ମଧ୍ୱଜାଧାରୀମାନେ ପୃଥିବୀରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ମାନବ ସଂହାର କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ଅସଂଖ୍ୟ ମନ୍ଦିର, ମସ୍‌ଜିଦ୍, ବୌଦ୍ଧସ୍ତୂପ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନାମନ୍ଦିର ଭୂଲୁଣ୍ଠିତ ହୋଇଛି । ଅସୁମାରି ଜନପଦ ଶ୍ମଶାନରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଛି ଏହି ନରରାକ୍ଷସମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା । ସତେ କଣ ପ୍ରୀତିର ଓ ମମତାର ଫଲ୍‌ଗୁ ପ୍ରବାହିତ ହେବ ଏହି ଧରାପୃଷ୍ଠରେ ? ସହାନୁଭୂତି, ଦରଦ ଓ ସହାବସ୍ଥାନର ମନ୍ତ୍ରରେ ମାନବ ସମାଜ ଦୀକ୍ଷିତ ହେବ ? କବି ଶ୍ରୀରଥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମାର୍ମିକ ଭାବରେ ସେହି ଆଗାମୀ ଆଲୋକିତ ସକାଳକୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି –

''ମରୁଭୂମି ବାଲି ବୁକେ ଫୁଟାଇବୁ
କେରି କେରି ସୁନାଫୁଲ
ଆମେ ଗାଇଯିବୁ ମମତାର ଗୀତି
ତୋଳି ସୁମଧୁର ସୁର ।

ଭାଷା ହେଉ ପଛେ ଅନେକ ଆମର
ଏକ ଭାବ ଏକ ଲୟ ।
ଏଇ ଆମ ପରିଚୟ ।।''

ଏହିପରି ଉଦାହରଣ ଦେଲେ ସରିବ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀରଥଙ୍କ ଗୀତିକବିତା ଗୁଡ଼ିକର ସାଙ୍ଗୀତିକ-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ରସାଳଭାବନାର ବିଳାସ ଯେ କୌଣସି ପାଠକ ଏବଂ ଶ୍ରୋତାଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରିରଖିବ । ପୁସ୍ତକରେ ସନ୍ନିବେଶିତ 'ସାବିତ୍ରୀ' ଗୀତିନାଟିକାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ହୋଇଛି ।

ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ତାହାଙ୍କର ସହାୟକ ହୁଅନ୍ତୁ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଗୀତିକବିତା ରାଜ୍ୟରେ ସେ ହୁଅନ୍ତୁ ଜଣେ ଯଶସ୍ୱୀ ସାହିତ୍ୟ ସାଧକ – ଆଜି ଏହି ଅବସରରେ ଏତିକି କାମନା ।

ଶୁଭାକାଂକ୍ଷୀ
ଫଠାଣି ପଟ୍ଟନାୟକ

କେଉଁଝରେ କଲୋନୀ
କଟକ – ୮
ତା୨.୨.୨୦୦୧

ଅଗ୍ରଲେଖ

ବନମାଳା ଶବ୍ଦର ଆଭିଧାନିକ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବନଫୁଲରେ ଗୁନ୍ଥାମାଳା । ଆଲୋଚ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବବ୍ୟଞ୍ଜକ କେତେକ ଗୀତିକବିତା ସନ୍ନିବେଶିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏପରି ନାମକରଣ ।

ବିଭୁଭକ୍ତି, ଦେଶପ୍ରୀତି, ସାମାଜିକ ବ୍ୟଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ଗୀତିକବିତା ସହିତ ସାବିତ୍ରୀ ଉପାଖ୍ୟାନର କାହାଣୀ ଗର୍ଭିତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୀତିନାଟିକାଟିଏ ମଧ ଏଥିରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ମୋର ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଗୀତିକବିତା ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ସୁଧୀବୃନ୍ଦଙ୍କର ଆଶାତୀତ ଆଦର ଏହି ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ନିମିତ୍ତ ମତେ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇଛି । ତେଣୁ ଏହି ଅବକାଶରେ ପାଠକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମୋର କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି ।

ଆତ୍ମସନ୍ଧାନ ହେଉଛି ମଣିଷର ସହଜାତ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଆତ୍ମସନ୍ଧାନର ଅନ୍ୟନାମ ଭଗବତ୍ ସନ୍ଧାନ । ଆକାଶର ତାରାରେ ତାରାରେ ମଣିଷ ନିଜକୁ ଖୋଜିବୁଲେ । ବରଷାର ଧାରାରେ ଧାରାରେ ଭିଜି ଭିଜି ନିଜକୁ ଖୋଜି ବୁଲେ । ମନସାଗରର ଅତଳ ଗଭୀରତାରୁ ମମତାର ମୁକ୍ତାଆଣି ତହିଁରେ ଗୁନ୍ଥିଦିଏ ସରିସରି ମାଳା ଓ ସେହି ମାଳାକୁ ଧରି ଅନାଗତକୁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ସେହି ଅପେକ୍ଷାରେ ନଥାଏ ବିରକ୍ତି, ଥାଏ ଅନୁରକ୍ତି । ଏହି ଅନୁରକ୍ତିରୁ ଅନୁରଣନ, ଅନୁରଣନରୁ ଭକ୍ତି କବିତାର ସୃଷ୍ଟି । ଭୂମା ଆଉ ଭୂମି ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରାର ଦୁଇପାଖ ପରି ଓତଃପ୍ରୋତ ଜଡ଼ିତ । ଭୂମିବିନା ଭୂମାଙ୍କ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ନାହିଁ କି ଭୂମାଙ୍କ ବିନା ଭୂମିର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟଭାଷାରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଭୂମି ଥିବାରୁ ଭୂମା ଏବଂ ଭୂମା ଥିବାରୁ ଭୂମି । ଭୂମାଙ୍କ ଅନୁଚିନ୍ତା ଭୂମିର ଚିନ୍ତା ବ୍ୟତୀତ ଅର୍ଥହୀନ । ମାଟି ପ୍ରତି ଆନ୍ତରିକତା ବିଭୁପ୍ରୀତିର ଆଦୌ ପରିପନ୍ଥୀ ନୁହେଁ ବରଂ ପରିପୂରକ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୁସ୍ତକରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ଭୂମିବନ୍ଦନା ଅଯଥାର୍ଥ ନୁହେଁ ।

ଅସଜଡ଼ା ଭୂମିରେ ଭୂମାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଫୁଟେନାହିଁ । ଅସଜଡ଼ା ସମାଜ ଶାନ୍ତିଦିଏନାହିଁ କି ଅସଜଡ଼ା ବସ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେନାହିଁ । ଅସଜଡ଼ା ସମାଜର କୁସଂସ୍କାରଟନା ନୁହେଁ ବରଂ ତାକୁ ସଜାଡ଼ିଦେବାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଥାଏ

ବ୍ୟଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟରେ । ଏହାର ଆସ୍ତିବାଚକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଗ୍ରହଣୀୟ ଓ ବରଣୀୟ । ସାମାଜିକ ସୁସ୍ଥତାର ସୁମହତ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ନେଇ ସୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ଅପାଂକ୍ତେୟ ନୁହେଁ, ବରଂ ଆବଶ୍ୟକ । ଏ ଦିଗରୁ ପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରକାଶିତ ବ୍ୟଙ୍ଗକବିତାର ମୂଲ୍ୟ ସୁରକ୍ଷିତ ।

ସାବିତ୍ରୀ-ସତ୍ୟବାନଙ୍କର କାହାଣୀଟି ମୂଳ ମହାଭାରତରେ ରହିଛି । ସାବିତ୍ରୀ ଦିବ୍ୟଚେତନାର ମୂର୍ତ୍ତି । ସତ୍ୟବାନ ମାନବାତ୍ମାର ପ୍ରତୀକ । ଅଶ୍ୱପତି ମାନବ ତପସ୍ୟାର ମୂର୍ତ୍ତ ପ୍ରତୀକ । ନିଜ ସାଧନା ବଳରେ ଅସମ୍ଭବକୁ ସମ୍ଭବ କରିଥିଲେ ଦେବୀ ସାବିତ୍ରୀ । ମୃତ୍ୟୁକୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ବିଜୟ ବିଭୂତିରେ ବିଶ୍ୱକୁ ପବିତ୍ର ତଥା ଉଜ୍ଜୀବିତ କରିଥିଲେ । ପ୍ରେମ ବଳରେ ମୃତ୍ୟୁ ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରି ସେ ବିଜୟିନୀ ଦିବ୍ୟଜନନୀ । ଦେବୀ ସାବିତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗର ଲାବଣ୍ୟକୁ ଆଣି ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ମାଟିରେ ଅଭିଷିକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଅମରତ୍ୱର ଶୁଭରଶ୍ମିକୁ ବିଶ୍ୱର କୋଣେ ଅଣୁକୋଣେ ବିଞ୍ଚି ଦେଇଛନ୍ତି । ଭୂମା ଓ ଭୂମିର ସଂଯୋଗକାରିଣୀ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ସେତୁ ସେ । ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରିଛି ତାଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ । ଏ ଦିଗରୁ ଦେଖିଲେ 'ସାବିତ୍ରୀ' ଶୀର୍ଷକ ଗୀତିନାଟିକାଟିର ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମ ସଂଯୋଜନା ଅଯୌକ୍ତିକ ନୁହେଁ ।

ଶବ୍ଦକୁ ଶବ୍ଦ ଖଞ୍ଜିଦେଲେ ଗୀତିକବିତା ହୁଏ ନାହିଁ । ଶବ୍ଦର ଶଯ୍ୟାରେ ଭାବର ଝରଣା ହିଁ ସାର୍ଥକ ଗୀତିକବିତା । ଝରଣାର ନିଜସ୍ୱ ଛନ୍ଦ ଅଛି, ସୁଲଳିତ ଧ୍ୱନିମାଳା ଅଛି ଯାହାକୁ ଅନ୍ତଃକର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣିହୁଏ । ଝରଣାର ନିଜସ୍ୱ ରଙ୍ଗ ଅଛି ଯାହାକୁ ଅନ୍ତଃଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିହୁଏ । ଗୀତିକବିତାର ଗ୍ରାହକତା ନିମନ୍ତେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବପ୍ରବଣତା ଆବଶ୍ୟକ । ସେହି ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଏଇ ଅବକାଶରେ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଉଛି ।

ଏହି ପୁସ୍ତକର ପ୍ରଣୟନ ଦିଗରେ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିବାରୁ ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁ, ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଗୀତିକବି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭଗବାନ ନାୟକ ବର୍ମା, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ସିଂହ, ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଡକ୍ଟର ଲିଙ୍ଗରାଜ ରଥଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି । ପ୍ରେରଣା ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରୀ ବିଭୁପ୍ରସନ୍ନ ଦାସ ଓ ଶ୍ରୀ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ପୃଷ୍ଟିଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଛି । ଗୌରୀନଗର ନିବାସୀ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟିକ ବିଶିଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷାବିତ୍

ଡକ୍ଟର ଜଗନ୍ନାଥ ମହାନ୍ତି, କୃତବିଦ୍ୟ ଗବେଷକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁବାସଚନ୍ଦ୍ର ରାଜଗୁରୁ ଏବଂ ବିଶିଷ୍ଟ ନାଟ୍ୟପ୍ରେମୀ କବି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାରାୟଣ ପରିଡ଼ା ମହୋଦୟଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକତା ନିମନ୍ତେ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି । ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ପଢ଼ି ନିଜସ୍ୱ ଅଭିମତ ଦେଇଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀର ସଭାପତି ଲବ୍ଧପ୍ରତିଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟସମାଲୋଚକ ଓ ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଠାଣି ପଟ୍ଟନାୟକ ମହୋଦୟଙ୍କୁ ବିନମ୍ର ପ୍ରଣାମ ଜଣାଉଛି । ପରିଶେଷରେ ମୋର ପାଠକମାନଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି ।

॥ ଇତି ॥

ଲେଖକ

ତା୨୪.୪.୨୦୦୧

ସୂଚୀପତ୍ର

ଭଜନ

ଦେଶବନ୍ଦନା

ବ୍ୟଙ୍ଗ କବିତା

ତୁମେ ତ ସାଜିଛ   ଫୁଲରେ ଫୁଲରେ
ନାନାରଙ୍ଗ ନାନାବାସ,
ପତରେ ପତରେ   ତୁମେ ତ ସାଜିଛ
ଶ୍ୟାମବିମୋହନ ରାସ ।।୦।।

ସଜ ସକାଳର   ଆଲୋକ ଳୁଆରେ
ତୁମେ ହିଁ ନୀରବ ଭାଷା,
କୁସୁମବିଳାସୀ   ପବନ ଦୋଳିରେ
ତୁମେ ହିଁ ଅଶେଷ ଆଶା ।
ତୁମେ ତ ପହିଲି ଆଷାଢ଼ରେ ଭିଜା ମାଟିର ସୁରଭି ବାସ ।।୧।।

ଉଦାସ ଗୋଧୂଳି   କବରୀରେ ତୁମେ
ଲାଜୁଆ ସଂଜୁଆ ତାରା
ଜୋଛନା ରାତିର   ଅଭିଷେକ ପାଇଁ
ତୁମେ ବନଫୁଲମାଳା ।
ମାଟିରୁ ଆକାଶ, ଆକାଶରୁ ମାଟି, ତୁମେ ଯେ ଅଖିଳ ବିଶ୍ୱ ।୨।

ମଣିଷ ମନର   ଯମୁନା ଜଳରେ
ତୁମେ ପ୍ରେମ ନୀଳବେଣୀ
ଦୂରଦିଗନ୍ତରେ   ନବ ଚେତନାର
ତୁମେ ଧ୍ୱନି, ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ।
ଭଲପାଇବାର ସାଗରବୁକୁରେ ତୁମେ ତ ଲହରୀରାସ ।।୩।।

୨

ଯେଦିନୁ ଜାଣିଛି ତୁମେ ମୋର ପ୍ରଭୁ
କହିଛି ମରମ କଥା
ଭରିଯାଇଅଛି ମନେ ମୋ ଭରସା
ସରିଯାଇଅଛି ଚିନ୍ତା ।।୦।।

ଦୂର ଦିଗହଜା ମରୁବାଲୁକାରେ
ନାଗଫେଣି କଣ୍ଟାକେତେ
ମୋ ମନ କହୁଛି ଆଉ କିଏ ଅଛି
ଚାଲିବାକୁ ମୋର ସାଥେ ।
ଦୂରେ ଶୁଭୁଅଛି ବିହଙ୍ଗ କାକଳି, ବହୁ ଦୂର ମୋରଯାତ୍ରା ।।୧।।

ପାଦରେ ଆସିଛି ଅଶେଷ ଶକତି
ଚାଲିବାକୁ ଦୂର ପଥ
ତୁମ ନାମ ଜପି ଦିବସ ରଜନୀ
ଚିର ପ୍ରୀତିପୁଲକିତ ।
ଗଗନେ ପବନେ ଅବିରତ ଶୁଭେ ତୁମ ଯଶ-ଗୀତି-କଥା ।।୨।।

ଦୂରବାଟଚାଲି ପାରିହେଲେ ବାଲି
ଦିଶିବ ବନଶ୍ୟାମଳ
ବନଲତା ଚୂଳେ ଫୁଲକଢ଼ି ଯେତେ
ହସୁଥିବେ ଝଲମଲ
ମଧୁର ମଳୟ ସୁଲଳିତସୁର କହୁଥିବ ତୁମ କଥା ।।୩।।

ମୁଁ ଯେ ବୀଣା ତୁମେ ପ୍ରଭୁ
ତା'ର ମଧୁ ମୂର୍ଚ୍ଛନା
ମୁଁ ଯେ ଫୁଲ ତୁମେ ତା'ର
ସଉରଭ ରଚନା ।।୦।।

ମୁଁ ଯେ ପ୍ରାଚୀନଭ ତୁମେ ନବ ଉଷା ବିମଳ
ମୁଁ ଯେ ଏକ ବାଲିରେଣୁ ତୁମେ ନୀଳଶଇଳ
ମୁଁ ସବୁଜବନ ତୁମେ ସୁଧାଝରା ଜୋଛନା ।।୧।।

ମୁଁ ଯେ ମେଘ, ତୁମେ ପରା ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ସୁନ୍ଦର
ମୁଁ ଯେ ମାଟି, ତୁମେ ବାସ ସୁରଭିତ ମଧୁର
ମୁହିଁ ଧୂପଦୀପ ପ୍ରଭୁ, ତୁମେ ମୋର ଅର୍ଚ୍ଚନା ।।୨।।

ମୁଁ ଅଧର, ତୁମେ ହସ, ଭରା ଯହିଁ ପୀୟୂଷ
ମୁଁ ନୟନ ତୁମେ ତାର ଜ୍ୟୋତିରେଖା ସରସ ।
ମୁଁ ଯେ ତୁମ ସେବାଦାସ ଘେନ ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ।।୩।।

ବିହୁ ବୁଲିବୁଲି ବାଟ ଭୁଲିଭୁଲି
ଶେଷରେ ପାଇଛି ବାଟ,
ତୁମ ପାଦତଳେ ମୋ ଜୀବନ ତରୀ
ସତେକି ପାଇବ ଘାଟ ! ।।୦।।

ମୋର ବୋଲି ପ୍ରଭୁ ଯାହାକିଛି ଅଛି
ସେସବୁ ତୁମର ଏବେ ମୁଁ ବୁଝୁଛି
ମୋର ଦେହ, ମନ ସବୁ ତୁମ ଦାନ ତୁମେ ତ ବିଶ୍ୱସମ୍ରାଟ ।।୧।।

ଅଶୁଝା ଋଣରେ ଏ ଜୀବନ ଋଣୀ
ଦିନ ଯାଉବିତି ତୁମ ଗୁଣ ଗୁଣି
ତୁମରି ଆଶିଷେ କୁସୁମିତ ହେଉ ମୋ ଜୀବନ ଚଲାବାଟ ।।୨।।

ହାତ ଧରିନେବ ଆର ପାର ମତେ
ଦେଖାଇ ଆଲୋକ, ସେ ଅନ୍ଧାର ପଥେ
ତୁମେ ଥିଲେ ପାଶେ ଝଡ଼ଝଞ୍ଜା ଯେତେ ଛାଡ଼ିଦେବେ ମତେ ବାଟ ।।୩।।

ପୂଜାଫୁଲ ହେଉ ଏଇ ମନମୋର
ତୁମ ନିରାଜନା ପାଇଁ
ଚନ୍ଦନ ହେଉ ଭକତି ମୋହର
ତୁମ ଅଙ୍ଗ ଲାଗିପାଇଁ ।।୦।।

ମୋ ଚାଲିବା ହେଉ ତୁମ ତୀର୍ଥ ଭୂଇଁ
ନିରଳସ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ
ରସନାରେ ରହୁ ତୁମ ନାମ ଜପ
ତୁମରି ମହିମାଗାନ ।
ହାତ ମୋର ଥାଉ ତୁମ ସେବାକାମେ ଜଗତ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ।।୧।।

ମୋ ଅଧରୁ ହସ ଝରୁଥାଉ ସଦା
ବନର ଝରଣାପରି
ହସ ନୁହେଁ ସେ ତ ତୁମ ପ୍ରୀତିପ୍ରଭା
ଅମଉଳା ଫୁଲ ଝରି ।
ଜୀବନ ଯମୁନା ନାଚିଉଠୁ ପ୍ରଭୁ ତୁମରି ପରଶ ପାଇ ।।୨।।

ମୋ ଭାବନା ହେଉ ତୁମ ଦରଶନ
ତୁମେ ତ ଜଗତ ସାଇଁ.
ମନ ପଡ଼ିଥାଉ ତୁମ ପାଦେ ବନ୍ଧା
ଜନମ ଜନମ ପାଇଁ
ସଫଳ ହେଉ ମୋ ମାନବ ଜୀବନ ତୁମ ଯଶଗୀତି ଗାଇ ।।୩।।

ତୁମେ ମୋହନ ମୁରଲୀ ଧରା,
ଚାଲି ଧୀରଧୀର ଚାହାଣି ମଧୁର
ଅଧର ପୀୟୂଷେ ଭରା ।୦।

ପହିଲି ଆଷାଢ଼ ମେଘମାଳାରଙ୍ଗ
ଦେହେ କେ ଦେଇଛି ମାଖି
ସଜସକାଳର ନୀଳକଇଁଫୁଲ
ସତେ କି ତୁମର ଆଖି ।
ଛରି-କମକୁଟ ପୀତାମ୍ବରୀ-ପାଟ ଆହା କେଡ଼େ ଚିତ୍ତଚୋରା ।୧।

ନାଲିନାଲି ପାଦୁ ଝରେ ପଦ୍ମମଧୁ
ଭକତ-ପ୍ରେମିକପାଇଁ
ନଖ ନୁହେଁ ସିଏ ମୁକୁତାରୁ ବଳି
ଶୋଭାର ଉପମା ନାହିଁ ।
ପାଦର ନୂପୁର ଲଳିତ ଝଙ୍କାର, ଦେବଧାମ ଗୀତିପରା ।୨।

ତୁମେ ଆନନ୍ଦର ଚନ୍ଦନ ସୁବାସ
ଭରିଦିଅ କେତେମନେ
ପ୍ରୀତିର ମନ୍ଦାର ପାଖୁଡ଼ା ଫିଟାଇ
ହସୁଥାଅ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ
ହତାଶ-ଚାତକପାଇଁକି ତମେ ତ, ଶ୍ରାବଣ ବରଷାଧାରା ।୩।

◎

ତୁମେ ମୋର ଆପଣାର ତୁମେ ମୋର ପ୍ରିୟ ।
ମୋଠାରେ କରୁଣାକର କରି ଅନୁଗ୍ରହ ॥୦॥

ତୁମେ ପରା ସର୍ବନାମ କେଉଁ ନାମେ ଭଜିବି
ତୁମେ ପରା ସର୍ବରୂପ କେଉଁ ରୂପେ ପୂଜିବି ।
ମୁଁ ଯେ ଏକ ବଣଫୁଲ ତୁମେ ମଧୁ ମଳୟ ॥୧॥

କେବେ ଲାଗେ ତୁମେ ଅଛ ଦୂରେ ବହୁଦୂରେ
ପୁଣି କେବେଲାଗେ ଅଛ ଅତି ନିକଟରେ ।
ଏ ସଂସାର ତୁମଲୀଳା, ତୁମେ ଲୀଳାମୟ ॥୨॥

ଏକା ଏକା ଭାବେ ଯେବେ ତୁମ କଥା ମୁହିଁ
ଧାରଧାର ଅଶ୍ରୁଯାଏ ମୋ ନୟନୁ ବହି
ଚରାଚର ସାଥେ ମୁହିଁ ଗାଏ ତୁମ ଜୟ ॥୩॥

ଅନ୍ଧାର ଆସେ ଘେରି
ହାତଧରି ମୋତେ ନିଅ ମହାବାହୁ
ଘାଟକରି ଦିଅ ପାରି ॥୦॥

ଏକାଏକା ଲାଗେ ବଡ଼ ଅସହାୟ
ପ୍ରତି ପାଦେପାଦେ ମାଡ଼ି ଆସେଭୟ
ଏତେ ବେଳେ ସାହା ନ ହେଲେ ହେ ପ୍ରଭୁ !
ବିପଦ ହେବ ଭଗାରୀ ॥୧॥

ରବି ଅସ୍ତେ କ୍ଷତ ମୃଗୀ ମନୋଭାବ
କାହାକୁ କହିବି କିଏ ବା ବୁଝିବ
ସାଥି ହେବା ପାଇଁ କେହି ନାହିଁ ନାହିଁ,
ସାଥି ଏକା ତୁମେ ହରି ॥୨॥

ମୋର ମୋର ବୋଲି କହୁଛି ମୁଁ ଯାହା
ଅନ୍ଧାର ପଥକୁ କେହି ନୁହେଁ ସାହା
ତମେ ଏକା ସାହା ରାହା ଚଉବାହା,
ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦୁଃଖହାରୀ ॥୩॥

ମୋ ମଥା ମୁକୁଟ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ପ୍ରଭୁ
ଗଢ଼ିଦିଅ ତୁମ ପାଦ ନୂପୁର
ପାଇବାର ଆଶା ଶେଷକର ପ୍ରଭୁ
ଚାହିଁବାର ଆଶା ମୋ ଶେଷକର ।୦।

ତପତ ପରାଣେ ସିଞ୍ଚି ଦିଅ ମୋର
ଚାରୁ ଚନ୍ଦନ ଶୀତଳଧାରା
ଉଷରଭୂଇଁରେ ବିଞ୍ଚିଦିଅ ମୋର
ତୁମ ପ୍ରେମଫୁଲ ପରାଗଝରା ।
ସଜସକାଳର ଶିଶିରରେଭିଜା ହେଉ ମୋ ଜୀବନ
ବନତମାଳ ।୧।
ତୁମ ପାଦତଳେ ହେ ମହାମହିମ
ବନ୍ଧାରଖ ମତେ ଏଇ ମୋ ଅଳି
ତୁମରି ଆଶିଷ ଅରୁଣକିରଣେ
ଫୁଟୁ ମୋ ଚେତନା କମଳକଳି ।
ତୁମରି ମହିମା ଗାଇଗାଇ ପ୍ରଭୁ ବିତିଯାଉ ଏଇ
ଜନମ ମୋର ।୨।
ମରଣ ଦୁଆରେ ହାତଧରି ମୋର
ଚଳାଇ ନେବଟି ତୁମରି ପଥେ
ନିବିଡ଼ ତିମିରେ ଆଲୋକର ରେଖା
ନୂତନ ଆଳାପ ନୂତନ ଗୀତେ ।
ଅଖିଳ ବିଶ୍ୱର ରାଜରାଜେଶ୍ୱର ତୁମେ ତ ତୁଳନା
ଏକା ତୁମର ।୩।

ଭିତରେ ବାହାରେ ତୁମେ ରହିଅଛ ପୂରି
ତୁମେ ମୋ' ପରାଣବନ୍ଧୁ ଦୟାମୟ ହରି ।୦।

ତୁମଠାରୁ ଦୂରେ ମତେ ରଖେ ଅହଂକାର
ତୁମ ପଥେ ଚାଲିବାକୁ ମନା କେତେ ତାର
ଭାଙ୍ଗିଦିଅ ଅହଂକାର ତୁଙ୍ଗ ମେରୁଗିରି ।୧।

ଆସୁ ମୋର ଅନ୍ତରରେ ଏଇ ନୂଆ ଭାବ
ତୁମେ ଯିଏ ମୁଁ ସିଏ ଏଇ ଅନୁଭବ
ମୋର ବୋଲି ଯାହା ଅଛି ସବୁ ତ ତୁମରି ।୨।

ତୁମେ ତ କରତା ପ୍ରଭୁ ତୁମେ ଯେ କରମ
ତୁମେ ତ କରଣି ତୁମେ ବିଶ୍ୱ-ବିମୋହନ
ତୁମେ ରଥ, ତୁମେ ରଥୀ, ପଥ ଯେ ତୁମରି ।୩।

ଆଲୋକରେ ଆଶା ତୁମେ ଆଶାରେ ଆଲୋକ
ପୁଲକେ ମହକ ପୁଣି ମହକେ ପୁଲକ ।
ତୁମେ ଭାଷା, ତୁମେ ଭାବ, ବାରତା ତୁମରି ।୪।

ତୁମେ ଦେଇଅଛ ବୋଲି
ପାଇଛି ମୁଁ ସବୁ ।
ତୁମ ପାଦେ ମନ ମୋର
ରହୁ ମହାପ୍ରଭୁ ।୦।

ସବୁ ତୁମ ଲୀଳା ତୁମେ ଲୀଳାମୟ ହରି
ବୃଥାରେ ମୁଁ କହେ ଖାଲି ମୋର ମୋର ବୋଲି
ମୋ ହୃଦୟ ଅଧୀଶ୍ୱର ମୋର ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ।୧।

ସାତରଙ୍ଗ ସାଜିଅଛ ବାସବଧନୁରେ
ସାଜିଛ ମଧୁ ସୁବାସ ଚାରୁଚନ୍ଦନରେ ।
ଏ ସଂସାର ବୀଚିମାଳା ତୁମେ ନୀଳ ସିନ୍ଧୁ ।୨।

ତୁମେ ହୋଇଛ ଆନନ୍ଦ ମାନବ ମାନସେ
ହତାଶା ମରୁରେ ଆଶା ଫୁଲଫୁଟି ବାସେ ।
ମୋ' ଜୀବନ କୁମୁଦିନୀ, ତୁମେ ପୂର୍ଣ୍ଣଇନ୍ଦୁ ।୩।

ବାଟରେ ପଡ଼ିଲେ ଝୁଣ୍ଟି ମନେ ଆସେ ଖେଦ
ମନ ବୁଝେନାହିଁ ତୁମ ଦଣ୍ଡ ବି ପ୍ରସାଦ
କର ମତେ ପ୍ରେମୀ ପ୍ରଭୁ ଦେଇ ପ୍ରେମମଧୁ ।୪।

ହସେ ସଜଫୁଲ ବନେଉପବନେ
ତୁମ ପୂଜାଫୁଲ ସାଜି
ତୁମରି କରୁଣା ବାରି ବରଷଣେ
କୋଟି ମନ ଯାଏ ଭିଜି ।୦।

ଚରାଚର ଗାଏ ତୁମରି ମହିମା
ନୀରବ ମଧୁରସୁରେ
ଦିନରାତି ଆସେ ତୁମରି ଆଦେଶେ
ଏ ଧୂଳି ଧରଣୀପରେ
ତୁମ ପ୍ରେମବୀଣା ଲଳିତ ତାନରେ ଭକ୍ତ ମନ ଯାଏ ମଜି ।୧।

ଦୂରେ ବହୁଦୂରେ ପୁଣି ନିକଟରେ
ଭିତରେ ବାହାରେ ତୁମେ
ତୁମେ ନବଉଷା, ତୁମେ ଘନନିଶା
ନିଜେ ବନ୍ଧା ନିଜ ପ୍ରେମେ ।
ଦୂରଠାରୁ ଦାରୁଯାଏ ଅଛ ପୂରି, ଆପଣାକୁ ଆପେ ଖୋଜି ।୨।

ତୁମରି ଆନନ୍ଦ ଲହରୀମାଳାରେ
ଜୀବନସାଗର ନାଚେ ।
ସବୁ ନାଟକରେ ଅଭିନେତା ତୁମେ
ଦୁନିଆଁର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚେ ।
ଏ ସାରା ସଂସାର ତୁମ କଳେବର, ତୁମେ ଗଛ ତୁମେ ମଞ୍ଜି ।୩।

◎

ମୋ ପରାଣ କୁଞ୍ଜେ ଫୁଟିବ ପ୍ରଭୁ ହେ
ତୁମରି ଆନନ୍ଦ ନନ୍ଦନଫୁଲ
ତୁମ କଥା ଶୁଣି ମୋ ମନ ସାଗରେ
ନାଚୁଥିବ ବୀଚି ମାଳକୁମାଳ ।୦।

ତୁମରି ମହିମା ଗାନରେ ରସନା
ମଜ୍ଜିଯିବ ସଦା ହୋଇ ଆନମନା
ତୁମ ନାମାବଳୀ ହେବ ମୋ ପାଇଁକି,
ରଙ୍ଗଜା-ଶୋଭୀ-ରତନମାଳ ।୧।

ଚଲାପଥେ ହେବ ତୁମେ ପ୍ରଭୁ ସାହା
ଅମାରଜନୀରେ ଆଲୋକର ରାହା
ଚାରୁ ଚରଣରେ ବନ୍ଧାରଖ ମତେ,
ଏତିକି ମାଗୁଣି ମୋ' ଘେନା କର ।୨।

ହାତଧରି ମୋର ନେବ ଆରପାରେ
କୃପାକରି ପ୍ରଭୁ ଅଧମ ଜନରେ ।
ଅଶ୍ରୁଝାରଣରେ ଋଣୀ ହୋଇଥିବି,
ଜନମେଜନମେ ଦୟାସାଗର ।୩।

ଭାବନାରେ ବେଳ ଯାଉଛି ଚାଲି
ଚାଲିବାକୁ ହେବ ଏ ମରୁବାଲି
ଭୁଲିବାକୁ ହେବ ଭବଯାତନା
ବୁଲିବୁଲି ବାଟ ହୁଅନାବଣା
ନିରାଶ ହୁଅନା ଏତେ
ପାହିଯିବ ରାତି, ହୋଇବ ପାହାନ୍ତି ଜୀବନ-ଗଗନ-ତଟେ ।୧।

ଦୂର ଦିଗନ୍ତରେ କିଏ ସେ ବସି
ବଜାଉଛି ହସି ମୋହନ ବଂଶୀ
ଶୁଣିବାକୁ କାନ ବସିଲେ ଡେରି
ପାରିବୁ ଶୁଣି ସେ ତାନ ମାଧୁରୀ
ମଧୁର ସେ ଶ୍ୟାମପ୍ରେମ
ସରି ନୁହେଁ ତାରେ ହୀରାନୀଳା ମୋତି, ମହିମା ତା' ଅନୁପମ ।୨।

ଭବବ୍ୟାଧିକୁ ସେ ଔଷଧିସମ
ଭବ ଜଳଧିକୁ ତରଣୀ ଜାଣ
ତା' ପାଇଁ ଅଦେୟ ନାହିଁ ତ କିଛି
କରୁଣା ମୁକୁତା ବିଞ୍ଚି ଦେଉଛି
ଶରଣ ତା' ପାଦେ ନେଲେ
ସବୁ ଦୁଃଖ ଦୂର ହୋଇବ ଅଚିରେ ତା'ଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲେ ।୩।

ଅନ୍ତରେ ରହି ଚଳାଉଛ ମତେ
ବାହାରେ ମୋ' ହାତ ଧରି
ନିରାଶାର ଅମା- ବିଜନ ନିଶୀଥେ
ଜଳାଉଛ ଫୁଲଝରି ।୦।

ଦେଖି ମୁଁ ପାରୁନି ତୁମକୁ ହେ ପ୍ରଭୁ
ତୁମେ ତ ଦେଖୁଛ ମତେ
ମୋ ମନର କଥା ମୋ ପରାଣ ବ୍ୟଥା
ତୁମେ ତ ଜାଣିଛ ଯେତେ ।
ଅପରାଧ ମୋର ଚଳାଇ ନେଇଛ ଆପଣାର ବନ୍ଧୁପରି ।୧।

କିଛି ମୁଁ ଦେଇନି ତୁମକୁ ହେ ପ୍ରଭୁ
ତୁମେ ତ ଦେଇଛ ସବୁ
ଆପେଆପେ ମୋର ନଇଁଯାଏ ମଥା
ତୁମ କଥା ଭାବୁଭାବୁ ।
ଏତିକି ମାଗୁଣି ଦିନ ଯାଉ-ବିତି ତୁମ ନାମ ତୁଣ୍ଡେ ଧରି ।୨।

ତୁମେ ମାଟିର ସୁରଭି ଗନ୍ଧେ
ମୋହିନିଅ କୋଟି ଜନମାନସକୁ
ମଧୁରରାଗିଣୀ ଛନ୍ଦେ ।୦।

ଅରୁଣ କିରଣ ରାଗେ ଝଲମଲ
ତୁମେ ତ ସାଜିଛ ନାନାଜାତି ଫୁଲ
ତୁମରି ପରଶେ ଚରାଚର ଭାସେ ଆନନ୍ଦର ମକରନ୍ଦେ ।୧।

ଧୀର ପବନର ଝୁଲଣାରେ ବସି
ତୁମ ଆସୁଥାଅ ଅଧାଅଧା ହସି
ନୀଳସାଗରର ଫେନିଳଲହରୀ ତୁମରି ଚରଣ ବନ୍ଦେ ।୨।

ଶରତ ସକାଳ ଶୋଭା ଅନୁପମ
ବସନ୍ତର ଚାରୁ ଗୋଧୂଳିଲଗନ
ଶ୍ରାବଣବରଷା ଧାରାରେଧାରାରେ ତୁମ ଯଶଗୀତି ଶୁଭେ ।୩।

କହିଛି ତୁମକୁ ମୋ ମରମ କଥା
ତୁମେ ଯେଣୁ ପ୍ରିୟତମ,
ମୋ ଜୀବନ ଚିନ୍ତା ଦେଇଛି ତୁମକୁ
ତୁମେ ତ ଅମୃତ ପ୍ରେମ ।୦।

ନିରାଶାରେ ଆଶା ଝଲସି ଉଠିଛି
ତୁମରି କରୁଣା ବଳେ
ଦଦରାନାବ ମୋ ଠାବ ପାଇଅଛି
ଆଶାର ଦରିଆ କୂଳେ ।
ଯାଉଅଛି ନଇଁ ଆପେ ମୋର ମଥା ଛୁଇଁବାକୁ ଶ୍ରୀଚରଣ ।୧।

ତୁମରି ସେନେହ ସାହସ ଦେଇଛି
ଆଗକୁ ଚାଲିବା ପାଇଁ
କହିଯାଉଅଛି ବହୁଦୂର ପଥ
ଅଛି ପରାଯିବା ପାଇଁ
ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ ନଇଁ ଆସିବ ତ ଦୂରରୁ ସରଗଧାମ ।୨।

ତୁମେ ପ୍ରେମର ପବିତ୍ର ତୀର୍ଥ
ଯାହା ମୋର ଅଛି, ସବୁ ତୁମଦାନ,
ତୁମରି କରୁଣା ଆହେ ମହୀୟାନ
ମୋ ଜୀବନ ନୁହେଁ ବ୍ୟର୍ଥ ॥୦॥

ଏଇ ଦେହ ମୋର ତୁମ ପୂଜାଫୁଲ
ମନର ମମତା ବାସ ପରିମଳ ।
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଜୀବନ ପ୍ରଭୁ ତୁମଦାନ, ବୁଝିବାକୁ ତୁମ ତତ୍ତ୍ୱ ॥୧॥

ପ୍ରାଣରେ ପୁଲକ ତୁମ ଗୁଣଗାନେ
ନୟନେ ଲୋତକ ତୁମ ଦରଶନେ ।
ହସ୍ତର ଅଙ୍ଗୁଳି ସାଜି ଜପାମାଳି, ତୁମ ନାମ ଜପୁ ନିତ୍ୟ ॥୨॥

ଶ୍ରବଣେ ଆନନ୍ଦ ତୁମରି ସଂଗୀତେ
ଚରଣ ଚଞ୍ଚଳ ଭ୍ରମି ତୁମ ତୀର୍ଥେ ।
ତୁମେ ମୋ ଜୀବନ ରାଜରାଜେଶ୍ୱର, ହେ ପରମ ପରମାର୍ଥ ॥୩॥

ଶିରେ ମୟୂରପୁଚ୍ଛ ପାଦେ ନୂପୁର ବନ୍ଧା
ଚାଲି ତା'ର ଧୀରଧୀର ହସ ତା'ର ଅଧାଅଧା
ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଗିରିଧର।
ତା' ମଞ୍ଜୁ ମୁରଲୀ ସୁରେସୁରେ ଝରେ ପ୍ରୀତିର ପୀୟୂଷ ଧାର। ।୧।

ଅଧ୍ୟାନସର ସିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବତାର
ଆନନ୍ଦ ନୀଳସାଗର, ଉଚ୍ଛୁଳା ଜୁଆର
ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକଧାର।
ସୁଧାସଂଜୀବନୀ ନରମ ପରଶେ, ପ୍ରୀତିଲତା ଫୁଲେଭର। ।୨।

ଘନ ହତାଶାରେ ସିଏ ଆଶାର ଝଲକ
ମରମେ ମରମେ ସିଏ ମମତା ପୁଲକ
ସିଏ ଭକ୍ତ ଚିତ୍ତଚୋର।
ଲଳିତଛନ୍ଦର ମଳୟଲୀଳା ସେ, କିଶଳୟ ଏଇ ଧର। ।୩।

ତୁମେ ଦେବମାନବ ଅର୍ଚ୍ଚନା
ଏ ସାରା ସଂସାର ବୀଣା ତାରେତାରେ
ଆନନ୍ଦ ମଧୁମୂର୍ଚ୍ଛନା ।୦।

ଦୁର୍ଗା ହୋଇ ତୁମେ ରଖ ଏ ଧରାକୁ
ଅସୁର ବିନାଶ କରି
ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇ ଧୀର ପଦଚାଳି
ଫୁଟାଅ କମଳ କଢ଼ି ।
ତୁମେ ଥିଲେ ପାଶେ ରଜନୀ ଦିବସେ ରହେ ନାହିଁ କିଛି ଶୋଚନା ।୧।

ଚରାଚରେ ତୁମେ ବିରାଜିତା ମାଆ
ଗଗନ ପବନ ଭରି
ତୁମପାଇଁ ଫୁଟେ ବନେ ଉପବନେ
ସଜଫୁଲ କେରିକେରି ।
ସେ ଫୁଲସୁବାସ ତୁମପାଇଁ କରେ ଦିବାନିଶି ଧୂପ ରଚନା ।୨।

ତୁମେ ଚେତନାର ମଧୁମୂର୍ଚ୍ଛନା
ତୁମେ ସୁର-ନାଗ-ନର ଅର୍ଚ୍ଚନା ।
ଜୀବନେ ଜୀବନେ ପ୍ରୀତିପ୍ରବଣତା
ସୁଧାଝରା ଶୁଭଭାବନା ।୦।

ତୁମକୁ ପ୍ରଣାମ କରେ ଦିବାନିଶି
ଅଖିଳ ଗଗନେ ତୁମେ ପୂର୍ଣ୍ଣଶଶି ।
ହେଲେ ତୁମେ ସାହା ମିଳିଯାଏ ରାହା
ରହେ ନାହିଁ କିଛି ଶୋଚନା ।୧।

ତୁମେ ତ ନାବିକ, ପୁଣି ତୁମେ ନାଆ
ତୁମେ ତ ଆହୁଲା, ଅନୁକୂଳ ବାଆ
ବତୀଘର ତୁମେ ସାଗରକୂଳରେ
ବିପଦେ ନୀରବ ସାନ୍ତ୍ୱନା ।୨।

ମନରେ ତୁମକୁ ହୁଏନାହିଁ ବୁଝି
ସ୍ନେହରଣ ତୁମ ହୁଏନାହିଁ ଶୁଝି
ହୃଦୟବେଦୀରେ ମମତାକୁସୁମେ
ତୁମେ ସଉରଭ ରଚନା ।୩।

ତୁମେ ବିଶ୍ୱନୟନକାରା
ପ୍ରୀତି ପୁଲକିତ ଲଳିତ ସଂଗୀତ
ଆଳାପ ମଧୁଧାରା ।୦।

ଶ୍ୟାମ ବନାନୀର ତୁମେ ଶ୍ୟାମଳିମା
ସବୁଜକେଦାରେ ଘନ ସବୁଜିମା
ଦୂରଆକାଶର କବରୀରେ ତୁମେ, ଆଶାର ପାହାନ୍ତିତାରା ।୧।

ଦେହରେ ଦେହରେ ଶିହରଣ ତୁମେ
ପ୍ରେମ ଧୂପବାସ ପରାଣେ ପରାଣେ
ମନ-ବନବିଥି ଧାରେଧାରେ ତୁମେ ମମତାଝରଣାଧାରା ।୨।

ପାରିଜାତ ତୁମେ ଜୀବନକାନନେ
ମନ୍ଦାକିନୀ ତୁମେ ମରତ ଭୁବନେ
ଧୂସରଧରଣୀ ତୁମରି ପରଶେ, ଅଳକା ସୁଷମା-ଭରା ।୩।

ଫୁଟିଛି କୁସୁମ କେତେ କୁଞ୍ଜ କାନନେ
ତୁମ ପାଇଁ ପୂଜାଫୁଲ ଆଜିର ଦିନେ ।୦।

ଭଅଁର ବଜାଏ ବୀଣା ବନଗହନରେ
ମଧୁକର ଗାଏ ଗୀତ ଫୁଲପାଖୁଡ଼ାରେ
ଶୀତଳପବନ ବହେ ଏଇ ଶୁଭ ଲଗନେ ।୧।

ତୁମ ନାମ ଯଶ ଗାଏ ବନର ପକ୍ଷୀ
ନଦୀ କହେ ତୁମ କଥା ମମତା ମାଖି
ତୁମରି ମହିମାଗାଏ ମେଘ ଦୂର ଗଗନେ ।୨।

ଭରିଯାଏ ସ୍ନେହ ସୁଧା ଦିଗଦିଗନ୍ତରେ
ବନର ଝରଣା ନାଚେ ଅଧୀରେ ବିଭୋରେ
ମଗନ ଏ ଚରାଚର ମଧୁଭରା ସପନେ ।୩।

ଦୟାକର ଦୟାମୟି !
ତୁମପାଦତଳେ ଶରଣ ନେଲି ମୁଁ
ସାହା ଆଉ କେହି ନାହିଁ ।୦।

ପଙ୍କରୁ ତୁମେ ପଦ୍ମ ଫୁଟାଅ
ଘନ ଅନ୍ଧାରୁ ଆଲୋକ ଛୁଟାଅ
ତୁମ କରୁଣାରେ ମରୁ ବାଲୁକାରେ ବହିଯାଏ ଭରାନଈ ।୧।

ତୁମ କୃପା ହେଲେ ଦୂବ ହୁଏ ଦାରୁ
ଫୁଲରୁ ନରମ ହୁଏ ମହାମେରୁ
ମୂକ ମୁଖେ ଫୁଟେ ଭାଷା ବଇଭବ, ପଙ୍ଗୁ ଲଙ୍ଘେ ଗିରିଭୂଇଁ ।୨।

ବରଷାର ଧାରା ତୁମେ ଚାତକର
ଅଭାବରେ ମାତା, ବନ୍ଧୁ ବିପଦର
ତୁମେ ଗୁରୁ ତୁମେ ମମତାସାଗର ଅଶେଷ କଲ୍ୟାଣମୟୀ ।୩।

ତୁମକୁ ଦେବାକୁ ନାହିଁ କିଛି ମୋର
ମୋର ବୋଲି ଯାହା ସବୁ ତ ତୁମର
ନିରନ୍ତର ମତେ ଚଳାଇ-ନିଅ ମାଆ, ଅବିରାମ ପାଖେ ରହି ।୪।

୨୫

ଚୈତନ୍ୟମୟି ଗୋ, ଦେବୀ ଦୁର୍ଗତିନାଶିନୀ
ସତ୍ୟମୟୀ ପରମେ ତୁ ଶକ୍ତିସ୍ୱରୂପିଣୀ ।୦।

ଦୁଷ୍ଟଜନବିନାଶିନୀ ସନ୍ଥସନ୍ତାନପାଳିନୀ
ଖଡ଼୍‌ଗଖର୍ପରଧାରିଣୀ ମାଆ ଗୋ ଭବାନୀ ।୧।

ଚରାଚରେ ତୋର ଲୀଳା ତୋ ସର୍ଜନା ଚନ୍ଦ୍ରତାରା
ଆଦିମାତା ଯୋଗମାୟା ତିନିଜଗତ ଜନନୀ ।୨।

ତୋ କରୁଣା ହେଲେ ଉଣା ଐରାବତ ପଥବଣା
ତୋ ଆଶିଷେ ମୂକ ମୁଖେ ଫୁଟେ ଭାଷା କମଳିନୀ ।୩।

ଅନ୍ତରେ ବାହାରେ ଭରି ରହିଅଛୁ ମହେଶ୍ୱରୀ
ମହାକାଳୀ ରୂପେ ଉଭା ନୃମୁଣ୍ଡ ମାଳିନୀ ।୪।

ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୋଭାମୟୀ ସର୍ବଜୀବେ ସଦାସ୍ନେହୀ
ମହାସରସ୍ୱତୀ ତୁହି ବୀଣାପୁସ୍ତକ ଧାରିଣୀ ।୫।

ଚରଣେ ଶରଣ ତୋର କ୍ଷମାମୟୀ ମାଆମୋର
ତ୍ରିତାପ ବିନାଶକର ମୋର ଏତିକି ମାଗୁଣି ।୬।

ଶୁଭସକାଳର ତୁମେ ମୁଗ୍ଧମଧୁରିମା
ବାରୁଣୀ ଗଗନ ତଟେ ମଉଳା ସୁଷମା
ତପନର ତେଜ ତୁମେ ଜହ୍ନର ଜୋଛନା
ତୁମେ ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ଶୋଭନ ନୀଳିମା ।୦।

ତୁମେ ଆଶା ପାରିଜାତ ମାନବ ମାନସେ
ଆନନ୍ଦର ସଉରଭ ବିମଳ ବିଳାସେ ।
ସୋହାଗ ଚନ୍ଦନେ ବାସେ ହୃଦୟର ସୀମା ।୧।

ଘଟେ ଘଟେ ତୁମଲୀଳା ମୋହନ ମାଧୁରୀ
ପ୍ରୀତିର ସରଗ ସୁଧା ପଡ଼େ ତହୁଁ ଝରି
ଶାନ୍ତି ପ୍ରଲେପ ଆଣେ ତୁମରି କରୁଣା ।୨।

ବିଜୟିନୀ ଶକ୍ତି ତୁମେ ଅସୁରନାଶିନୀ
ମୁକ୍ତକେଶା ରଣରଙ୍ଗା ଅଟ୍ଟାଟ୍ଟହାସିନୀ
ହାଟକବରଣା ଦେବୀ ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ କ୍ଷମା ।୩।

ସାରଦା ରୂପରେ ଉଭା ମହାସରସ୍ୱତୀ
ଜ୍ଞାନରାଜରାଜେଶ୍ୱରୀ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମୂରତି
ସବୁଠାରେ ବିରାଜିତା ଅରୂପା ଅସୀମା ।୪।

ଦୁଃଖ ମୁଁ ପାଇଲି ବୋଲି ନାହିଁ ମୋର ଦୁଃଖ
ଦୁଃଖ ସହିବାକୁ ଶକ୍ତି ଦିଅ ପଦ୍ମମୁଖ ।୦।

ଦୁଃଖେ ରହିଲେ ସିନା ତୁମକୁ ମୁଁ ଡାକିବି
ତୁମ ଚରଣ କମଳେ ମନ ମୋର ରଖିବି
ମୋ ଚିତ୍ତେ ତୁମ ପ୍ରେମର ହେବ ଅଭିଷେକ ।୧।

ଦୁଃଖର ଲହରୀ ଆସି ଯିବ ପୁଣି ଚାଲି
ତୁମେ ପାଖେ ଥିଲେ ପ୍ରଭୁ ନ ଯିବି ମୁଁ ହାରି
ବାଜିବ ଜୀବନେ ମୋର ଜୟଶୁଭଶଙ୍ଖ ।୨।

ଏତିକି ଗୁହାରି ମୋର ରଖିବ ଶ୍ରୀପତି
ତୁମ ନାମଥିବ ମୋର ତୁଣ୍ଡେ ଦିବାରାତି ।
ତୁମେ ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ସଖା, ମୋ ପ୍ରାଣ ନାୟକ ।୩।

ମୋ ଚେତନା ବିକଶିତ ହେଉ ଦିନୁଦିନ
ଏତିକି କରୁଣାକର ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ
ଅଗତିର ଗତି ତୁମେ ଆଶିଷଦାୟକ ।୪।

ମୋର ବୋଲି ଯାହାଅଛି ସବୁ ତୁମ ଦାନ ହେ
ତୁମେ ବନ୍ଧୁ ତୁମେ ସଖା ଗୁରୁ ଗରୀୟାନ ହେ ।୦।

ତୁମେ ଅଖିଳ ଈଶ୍ୱର,
ନାୟକ ସାରାବିଶ୍ୱର
ଗଗନପବନ ଗାଏ
ତୁମ ସଂଗୀତ ସୁସ୍ୱର
ତୁମେ ଧନୀ, ତୁମେ ଦାନୀ, ସବୁ ତୁମ ଧନ ହେ ।୧।

ଭିତରେ ବାହାରେ ତୁମେ
ଜଳବେଣୀ ମରୁଭୂମେ
ତୁମେ ମାଟି, ତୁମେ ଘଟ
ଚିତ୍ରକାର ଚିତ୍ରପଟ
ପରମପୁରୁଷ ପ୍ରଭୁ ଜଗତଜୀବନ ହେ ।୨।

ତୁମେ ଆଶା ତୁମେ ପ୍ରେମ
ତୁମେ ଭାଷା ଅନୁପମ
ତୁମେ ରଥୀ ତୁମେ ରଥ
ତୁମେ ପଥିକ ଓ ପଥ
ତୁମେ ନାମୀ, ତୁମେ ନାମ, ତୁମେ ସର୍ବନାମ ହେ ।୩।

ପ୍ରଭୁ ତୁମ କଳାବଦନ,
ଦୁଃଖୀଜନଚିତ୍ତଚାତକ ପାଇଁକି
ସତେ ଅବା ଶୋଭା ସଜଳଘନ ।୦।

ଚକାଡୋଳା ତୁମ ସୁନ୍ଦର ସୁକୁମାର ନୀଳ କମଳ
ହସରୁ ତୁମର ଝରିପଡ଼େ ମଧୁ ତା' ଉପମା ନାହିଁ
ତିନିଭୁବନ ।୧।

କପାଳରେ ହୀରାଝଲକ ଭରିଦିଏ ମନେ ପୁଲକ
ବଢ଼ିଆର ଭୁଜ ଆହାକି ସୁନ୍ଦର କୋଳେ ଟୋକିନେବ
ଜଗତଜନ ।୨।

ଭରସାର କଳାଠାକୁର ନିରାଶରେ ଆଶାମିନାର
ଘଟେଘଟେ ତୁମେ ରହିଅଛ ପୂରି ଲୀଳା କରିବାକୁ
ମନମୋହନ। ।୩।

ତୁମ ପାଦେ ରହୁ ମୋ ମନ ଏଇମାତ୍ର ମୋ ନିବେଦନ
ଚେତନା ମୋହର ବିକଶିତ ହେଉ ଜନମେ ଜନମେ
ହେ ନାରାୟଣ ।୪।

ତୁମେ କୁଞ୍ଜକାନନଚାରୀ
ତୁମେ ମୋହନବଂଶୀଧାରୀ
ଅଧମମାନସର ଅବତାର ତୁମେ
ଆନନ୍ଦ-ଶୋଭନ-ଶିରୀ ।୦।

ନିରାଶାର ଝଞ୍ଜି ପବନ ପ୍ରବାହେ
ଜୀବନ ଅଧୀର ଅତି
ଶୀତଳ ଚନ୍ଦନ ଲଳିତ ପରଶେ
ଭରିଦିଅ ପ୍ରାଣେ ଶାନ୍ତି ।
ଆଉ କେହି ନାହିଁ ହେବ ତୁମ ସରି ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦୁଃଖହାରୀ ।୧।

ଦୟାମୟ ହରି ଶରଣରକ୍ଷଣ
ଚରଣେ ଶରଣ ଦେଲି
ଅକ୍ଷମ, ଅବୋଧ, ଅଧମ ସନ୍ତାନେ
ପାଦରେ ନଦେବ ଠେଲି ।
ଦୋଷାଦୋଷ ମୋର କର ପ୍ରଭୁ କ୍ଷମା, କ୍ଷମାମୟ ଚକ୍ରଧାରୀ ।୨।

ତୁମେ କଳ୍ପବଟ ମୁଁ ଛାର ପଥିକ
ଛାଇକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ।
ବସିଛି ହରି ହେ, କରିଛି ଭରସା
ଦୁଃଖ ଯିବ ଅପସରି
କର ହେ ତାରଣ, ହେ ଛନ୍ଦା ଚରଣ ବିପଦ ବାରଣ ହରି ।୩।

◎

ତୁମେ ତ ଆସିବ ବୋଲି
ନନ୍ଦୀଘୋଷେ ଝୁଲିଝୁଲି
ଅଧୀର ବିଭୋର ଆଜି ଏ ଆଷାଢ଼
ହାତରେ କଦମ୍ବକଢ଼ି ।୦।

ମୟୂର ନାଚଇ ବନଲତାକୋଳେ
ଅଜଣା ପୁଲକ ତା' ମରମେ ଖେଳେ
ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଶୋଭା କିବା ମନଲୋଭା, ଆକାଶ ଯାଏ ଚହଲି ।୧।

ସବୁଜ ସୁନ୍ଦର ଦୂବଘାସ ଶିରୀ
ସତେ କି ଦେଇଛି ସିଂହାସନ ପାରି
ତୁମେ ଉଭାହେବ ସେଇ ସିଂହାସନେ, ବରଷି ଆଶିଷ ବାରି ।୨।

ଶୀତଳ ପବନ ବିମଳ ବିକାସ
ଆଣି ସରଗରୁ ଛାଣି ସୁଧାରସ
ସରଜନା କରେ ମରତ ମାଟିରେ ଭକତିର ଫୁଲଝରି ।୩।

ନିରାଶାରେ ଆଶା ଝଲକ ହୋଇ
ମଣିଷ ମନର ବେଦନାକୁ ଦୂର
କରିପାର ମାଆ ସେନେହମୟୀ ।୦।

କରମଲିଖନ ହୋଇଯାଏ ଆନ
ଯେବେ ହୁଏ ମାଆ ତୁମ କରୁଣା
ମରୁବାଲି ବୁକେ ଝରିଝରି ଯାଏ
ନୀଳ-ଢେଉ-ଛନ୍ଦା ଆଶାଝରଣା
ତୁମରି ଆଦେଶ ନ ମିଳିଲେ ମାଆ ଘାସଫୁଲଟିଏ
ଫୁଟଇ ନାହିଁ ।୧।

କରି କରାଉଛ ସକଳ କରମ
ଜଗତ ଭିତରେ ବାହାରେ ତୁମେ
ଅଧୀର ସାଗରେ ବଣା ନାବିକର
ଧ୍ରୁବତାରା ତୁମେ ନୀଳଗଗନେ
ଅନ୍ଧାର ପଥରେ ହାତ ଧରି ନେବ ଏତିକି ମାଗୁଣି
ମାଗୁଛି ମୁହିଁ ।୨।

ଦିବ୍ୟ ଚେତନାର ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ ତୁମେ
ତୁମରି ତୁଳନା ନାହିଁ ତ ନାହିଁ
ଶକ୍ତିମୟୀ ଦେବୀ ଶାନ୍ତିପ୍ରଦାୟିନୀ
ସତ୍ୟମୟୀ ପୁଣି ବିଜ୍ଞାନମୟୀ
ଆନନ୍ଦମୟୀ ମା'କର ଦୋଷ କ୍ଷମା ବିଶ୍ୱଜନନୀ କଲ୍ୟାଣମୟୀ ।୩।

କୋଟିଏ ପ୍ରଣାମ ନଅଣ୍ଟ ହୋଇବ
ପ୍ରଭୁ ତୁମ ପାଦ ତଳେ
ଭାବେ ଯେବେ ବସି ତୁମରି କରୁଣା
ନୟନୁ ଲୋତକ ଝରେ ।୦।

ମରୁଭୂମି ଥିଲା ଏ ମୋର ଜୀବନ
ସାଜି ଦେଲ ତାକୁ ଫୁଲେ
ଭାବିଲେ ସେ କଥା ନଇଁ ଆସେ ମଥା
ତୁମରି ଚରଣ ତଳେ ।
ହେ ମହାମହିମ ଅନନ୍ତ ଅସୀମ ବିରାଜିତ ଚରାଚରେ ।୧।

ଅବନ୍ଧୁ ଜୀବନେ ବନ୍ଧୁ ହେଲ ମୋର
ହେଲ ଗୁରୁ, ହେଲ ସଖା
ପାଖେ ପାଖେ ରହି ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ
ମତେ ତ କରିଛ ରକ୍ଷା ।
ଘନ ଅନ୍ଧକାରେ ଆଲୋକର ରେଖା, ଭରସାର ବତୀଘରେ ।୨।

ଜନମେ ଜନମେ ତୁମ ପାଦତଳେ
ବନ୍ଧା ଥାଉ ମୋର ମନ
ମୋ ରସନା ଗାଉ ଦିବସ ରଜନୀ
ତୁମରି ମହିମା ଗାନ
ଅନ୍ତରୁ ମତେ ଚଳାଇ ନିଅ ହେ, ଏତିକି ମିନତି କରେ ।୩।

◎

ଦେଶବନ୍ଦନା

ଅନେକ ଦିନରୁ ମାଆର ମହିମା
ଗାଉଛି ଏ **ଶ୍ୟାମ**ବନ ଗିରିଝରଣା ।
ବିହଗଗୀତିରେ ସଂଜସକାଳେ
ବାଜୁଛି **ମାଆର** ଶୁଭଯଶବାଜଣା ।୦।

ଐର ଖାରବେଳ ଯଶ **ଗାଥା**ରାଜି
କହେ ହାତୀଗୁମ୍ଫା ଶି**ଳାଲେଖ** ଆଜି
ରତନଗିରିର ପବନଝଙ୍କାରେ
ଶୁଭୁଅଛି କେତେ ପାଠ ଜଣାଅଜଣା ।୧।

ଗୀତ ଗୋବିନ୍ଦର ସୁଲଳିତ ସ୍ୱର
ଉତ୍କଳଭାରତୀ ବୀଣାରଝ**ଙ୍କା**ର
ସାରଳା କୀରତି ଅଜରଅମର
ପୁରାଣ ହେଲେ ବି ସିଏ ନୁହେଁ ପୁରୁଣା ।୨।

ଭଞ୍ଜ ବୀରବର କବି **ରାଧା**ନାଥ
ଜ୍ୟୋତିଷ ଭାସ୍କର ପଠାଣିସାମନ୍ତ
ବାଜିରାଉତର ରକ୍ତରେ ଲେଖା
ଆମ ମାଟି **ଆମ** ମାଆ ପାଦବନ୍ଦନା ।୩।

ଆମେ ଲେଖିଯିବା ନୂଆ **ଇତି**ହାସ
ଆନ ମୁଖେ ଭରି ଅମଳିନ ହସ
ନୀଳାଚଳ ନାଥ ପାଦେ ପ୍ରଣିପାତ
ଢାଳି କରୁଛୁ **ସବୁ**ରି ଶୁଭକାମନା ।୪।

◎

୨

ବିକାଶ ଆମର କାମ୍ୟ ନୁହେଁ ତ
ଅଳସ ନୁହଁଇ କାମ୍ୟ
ଆମେ ଚାହୁଁ ଆଜି ବିଶ୍ୱଜୀବନେ
ମୈତ୍ରୀ ମମତା ସାମ୍ୟ ।୦।

ଦୀପଶିଖା ଆମେ ଅନ୍ଧାରବକ୍ଷେ
ହତାଶାରେ ଆମେ ଆଶା
ନୁହେଁ ଭାଗ୍ୟଲେଖା, କର୍ମକୌଶଳ
ଆମ ଆଶା ପରିଭାଷା ।
ମାନବବାଦର ପୂଜାରୀ ଆମେରେ ଅହିଂସା ଆମର ଧର୍ମ ।୧।

ଶୂନ୍ୟମରୁରେ ଫୁଟାଇବୁ ଆମେ
ବସନ୍ତକୁସୁମବାସ
ରିକ୍ତଅଧରେ ଛୁଟାଇବୁ ଆମେ
ଅମଉଳା ମଧୁହାସ ।
ଆମରି ସାଧନା ବଳେ ଗଢ଼ିଦେବୁ ନୂଆଜଗତର ହର୍ମ୍ୟ ।୨।

ଜାଗ୍ରତ ଆମେ ଦୀପ୍ତପ୍ରହରୀ
ଏଇ ଆମ ମାଟି ମାଆ
ଭାଷାରେ ଆମର ଫୁଟାଇବୁ ଆମେ
ନୂଆ ଚେତନାର ରାହା ।
ସ୍ୱର୍ଗ ଆସିବ ନଇଁ ଏ ମାଟିକୁ, ରଚିବ ଅଳକା ରମ୍ୟ ।୩।

ଅନେକ ନଦୀରେ ଆମେ ଏକ ନୀଳସାଗର
ଅନେକ ତାରରେ ଆମେ ଏକ ବୀଣା ଝଙ୍କାର ।୦।

ଧର୍ମ ଆମର ହେଲେ ହେଉ ଭିନ୍ନ
କର୍ମ ଆମର ଚିର ମହାୟାନ
ଦୂରସରଣୀର ଯାତ୍ରୀ ଆମେରେ, ଆମେ ତ
ଦୁର୍ଜ୍ଜେୟ ବୀର ।୧।

ବନ୍ଦନା ଗାଉ ଆମେ ମାନବ ଜାତିର
ମମତାର ବାସେ ଭରା ଏ ଆମଅନ୍ତର
ନୂଆସକାଳର ଅଭିଷେକ ପାଇଁ ଆମେ ସଜାଡ଼ିବା
ତୋରଣ ଦ୍ୱାର ।୨।

ହେଉ ବିଶ୍ୱଗ୍ରାମ, ଏ ଆମ ବାସନା
ଧରଣୀରେ ହେଉ ସରଗ ରଚନା ।
ଚିର ବସନ୍ତର ମଧୁର ମଳୟ ବହୁ
ନିତ୍ୟ ନିରନ୍ତର ।୩।

ଆମେ ଏକଏକ ନଦୀ ମିଶିଲେ ସାଗର
ଅନେକକୁସୁମ ଆମେ ଏକ ବଗିଚାର ।
ମିଳିମିଶି ଆମେ ହସି ହସାଇବୁ
ବିଶ୍ୱହେବ ମଧୁମୟ,
ଏଇ ଆମ ପରିଚୟ ।୧।

ମରୁଭୂମି ବାଲି ବୁକେ ଫୁଟାଇବୁ
କେରିକେରି ସୁନାଫୁଲ
ଆମେ ଗାଇଯିବୁ ମମତାର ଗୀତି
ତୋଳି ସୁମଧୁର ସୁର ।
ଗୀତ ହେଉ ପଛେ ଅନେକ ଆମର
ଏକ ଭାବ ଏକ ଲୟ,
ଏଇ ଆମ ପରିଚୟ ।୨।

ବେଦ, ବାଇବେଲ, କୋରାନ, ପୁରାଣ
ସବୁରେ ଏକଇ କଥା
ଆମେ ଭାରତୀୟ ସରବେ ସମାନ
ଆମେ ତ ଜଗତଜିତା ।
ଏ ଭାରତ ଭୂମି ଆମର ଜନନୀ
ଆମେ ତା'ର ପୁଅଝିଅ,
ଏଇ ଆମ ପରିଚୟ ।୩।

ଉଇଁ ଆସୁଅଛି ଚେତନା ସୂରୁଜ
ମଧୁର ମୋହନ ବେଶେ
ମିଠାମିଠା ହସି ଆଲୋକ ବରଷି
ଭାରତଗଗନଦେଶେ ।୦।

ସଇଫୁଲ ଫୁଟିହସେ ବନେ ଉପବନେ
ସକାଳ ଶିଶିରଭିଜା ଶୀତଳ ପବନେ
ବାଜେ ଶୁଭଶଙ୍ଖ ଅଳିଗୁଞ୍ଜରଣେ ମମତା ମଧୁବିଳାସେ ।୧।

ଗିରିଝରଣାର ସୁଲଳିତ ସୁରେ
ସୁଦୂର ଅତୀତ ଆଳାପ ଯେ ତୋଳେ
ବିହଙ୍ଗ କାକଳି ସାଜେ ହୁଳହୁଳି ଏଇ ଶୁଭ ଅବକାଶେ ।୨।

ଏଇମାଟି ଆମ, ମୁକତିର ରାହା
ବିପଦରେ ବନ୍ଧୁ, ଅଭାବରେ ମାଆ
ରାଜରାଜେଶ୍ୱରୀ ଏଇ ଆମ ମାଆ ପ୍ରଣାମ ତା', ପାଦଦେଶେ ।୩।

ଏଇ ଦେଶ ଏଇ ମାଟି
ଆମରି ଜନନୀ
ଚରଣେ ପ୍ରଣାମ ତା'ର
ଦିବସ ରଜନୀ ।୦।

ଧୂଳି ବାଲି ପଥରରେ
ଗଢ଼ା ତନୁ ତାହାର
ତା' ଅନ୍ତରେ ଭରାମଧୁ –
ମମତାର ଜୁଆର
ସେ ଆମ ଜୀବ ଜୀବନ ଆମ ମଥାମଣି ।୧।

ନଇଁ ଆସେ ମେଘମାଳା
ତା'ର ସେବା ପାଇଁକି
ଦିଗନ୍ତ ଛୁଉଁଛି ପାଦ
ନିଜ ମଥା ନୋଇଁକି
ପ୍ରତିଉଷା ଆସେ ହସି ହୋଇ ଶୁଭବରଣୀ ।୨।

ଲତାବିତାନରେ ଫୁଟେ
ଫୁଲ କେତେ ଜାତିର
ପୂଜାଫୁଲ ସିଏ ପରା
ଆମରି ଏ ମାଟିର ।
ବିହଗ ଗାନରେ ଶୁଭେ ଭକତିର ରାଗିଣୀ ।୩।

ଏଇ ଆମଦେଶ ଏଇ ଆମ ମାଟି
ଆମ ମାଟି ଆମ ମାଆ,
ଏ ମାଟିରେ ଅଛି ଯେତିକି ସେନେହ
ଭାଷାରେ ଅକୁହା ତାହା ।୦।

ଭାରି ଆପଣାର ଲାଗେ ତା'ର ନାଆଁ
ଭାରି ଭଲଲାଗେ ତା' ଶୀତଳ ବାଆ
ମତେ ଲାଗେ ସତେ ସାରା ମରତରେ ଏଇ କି ସରଗ ରାହା ।୧।

ପାଦରେ ଦେଇଛି ଚାଲିବା ଶକତି
ମନରେ ଦେଇଛି ଆଦର ଭକତି
ଯେତେ ଭଲ କଥା ସବୁ ଶିଖାଇଛି, ଦେଖାଇଛି ନୂଆରାହା ।୨।

ମାନବିକତାର ଲଳିତ ପରଶେ
ଆମ ମନଫୁଲ ଫୁଟି ହସେ ବାସେ,
ମାଆର ହସରେ ଆମେ ହସିବାରେ ରଖିବା ତାହାରି ନାଆଁ ।୩।

ବ୍ୟଙ୍ଗ କବିତା

କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ

ନୁହେଁ ଦେଶ ପାଇଁ ଅବା ଜାତି ପାଇଁ
କେବେ ଦିନେ କିଛି ଭାବିବାର ନାହିଁ
ଖାଲି ବଞ୍ଚିବାଟା ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ
ଏ ଜୀବନରେ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ।୧।

ପରଚର୍ଚ୍ଚା, ଲାଗୁଥାଏ ଭାରିସୁଖ
ନିଜ ପ୍ରଶଂସାରେ ନିଜେ ଶତମୁଖ ।
'ମୁଁ', 'ମୁଁ' ଶବ୍ଦ ଖାଲି ଜପାମାଳି
'କେହି ନାହିଁ ଭଲ ଆଉ ମୋହ ଭଳି'
ଏଇମିତି ଦିନ ଯାଏ ବୃଥା ବହି
ଏ ଜୀବନରେ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ।୨।

ଆନ ସୁଖ ଦେଖି ଦେହ ଯାଏ ଜଳି
ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଦେବା ପାଇଁ ପାଦେ ଦଳି
ଆଉ କାହା କଥା ସୁଖ ଲାଗେନାହିଁ
ନିଜ ପ୍ରଶଂସାକୁ କାନ ଥାଏଚାହିଁ
ଏ ଜୀବନରେ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ
ଖାଲି ବଞ୍ଚିବାଟା ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ।୩।

ଆଉ କ୍ଷମତା ଟିକିଏ ହୁଏ ଲୋଡ଼ା
ଯେହ୍ନେ ବଟା ବେସରକୁ ବଡ଼ିଖଡ଼ା
ମିଛ କଥା କହି ଅବା ନୋଟ ଦେଇ
ଯେନତେନପ୍ରକାରେଣ ଭୋଟ ପାଇ
ଦେଶ ଖୋଳ କରିଦେଲେ ଖାଇଖାଇ
ଏ ଜୀବନରେ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ।୪।

ଦେଶସେବା କରିବାକୁ ଭାରି ମନ
ତେଣୁ ଆପଣା ପ୍ରଚାର ରାତିଦିନ ।
ପୁଣି ଭାଷଣ ମଞ୍ଚରେ ଗଲେ ବସି
ଛୋଟ ଠାକୁର ପରାୟ ଯାଏ ଦିଶି
ସେ ଭାଷଣରେ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ
ଭାଷଣଟା ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ
ଏ ଜୀବନରେ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ।୫।

ମହା ମହାଯନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ଠାଣି ଦେଖି
ଆଖି ଟେରା ହୋଇଯାଏ ରହେ ଲାଖି
ତୁଣ୍ଡେ ତୁଣ୍ଡେ ଥୁଆ ତାଙ୍କ ଅଙ୍କପାଠ
ଆଗ ପାଉଣାଟା ପରେ କର୍ମବାଣ୍ଟ ।
ପୋଲ ଭାଙ୍ଗିଯାଉ ଅବା ଯାଉ ଧୋଇ
ସେ ଦିଗକୁ ଟିକିଏ ନିଘା ନାହିଁ ।
ଖାଲି ବଞ୍ଚିବାଟା ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ
ଏ ଜୀବନରେ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ।୬।

ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଡାକତର
ଖାଲି ଚିଡ଼ିଚିଡ଼ି ଆଉ ତରତର ।
ରୋଗୀ ହତାଶ ଏ ସବୁ ହାଉଆରେ
ଶେଷେ କ୍ଲିନିକ୍ ଯିବାକୁ ରିକ୍ସା ଧରେ ।
ସେଠି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଆଉ କ୍ରୋଧନାହିଁ
ମନ ଭାରି ଖୁସି ଟଙ୍କା ଚାହିଁଚାହିଁ
ଖାଲି ବଞ୍ଚିବାଟା ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ
ଏ ଜୀବନରେ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ।୭।

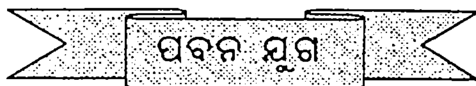

ଯେତେ ଛୁଟି ହେବ ହେଉ ସେତେ ଭଲ
କଲେଜରେ ଲାଗିଥାଉ ଗୋଳମାଳ ।
ପାଠ ପଢେଇଲେ ହୁଏ ମନଦୁଃଖ
ଥାକଥାକ ଟିଉସନେ ମନସୁଖ
ପାଠ ବିକ୍ରୀ ହୁଏ ମୋଟା ଧନ ନେଇ
ମନ ଖୁସି ଥାଏ ସେହି ଧନ ପାଇ ।
ଖାଲି ବଞ୍ଚିବାଟା ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ
ଏ ଜୀବନରେ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ।

ପବନ ଯୁଗ ଚାଲିଛି ପରା
ପବନ ଯୁଗ ଭାଇ
ହାଉଆକଲେ ଡେଣି ଫୁଲେଇ
ପାରିବୁ ଜିଣି ମହୀ ।୧।

ଲାଭ ନିଜର ନଥାଉ ପଛେ
ଆନର କଲେ ହାନି
ଦେଖିବୁ ତତେ ଡରିବେ ଲୋକେ
ଯିବେ ତୋ କଥା ମାନି ।୨।

କଥେ ଭାବିବୁ କଥେ କହିବୁ
ଆଉ ପ୍ରକାରେ କାମ ।
ଅହପ ହସି କାଟିବୁ ଚେର
ସଭିଙ୍କୁ ଦେବୁ ନାମ ।୩।

ସନ୍ଥ ପରି ଜଣାପଡ଼ିବୁ
ଗରଳ ଭରି ମନେ
ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ଟାକୁ
ଧରିଥିବୁଟି ଟାଣେ ।୪।

ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ନାତ ଖାଇଲେ
କରିବୁ ନାହିଁ ଦୁଃଖ
ମନକୁ ତୋର ବୁଝାଇ ଦେବୁ
ସେତ ସରଗ ସୁଖ ।୫।

ନେତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସରିସା ହେବୁ
ପଛରେ ଥିବୁ ଧାଇଁ
ଉପରେ ପଡ଼ି କଥା କହିବୁ
ଆଜ୍ଞା ଆପଣ ହୋଇ ।୬।

ଯାହା କହିବେ 'ହଁ' ଭରିବୁ
'ନାହିଁ' କରିବୁ ନାହିଁ
ସକଳ ତୀର୍ଥ ତାଙ୍କ ଚରଣେ
ଏମିତି ମନ ନେଇ ।୭।

ସକାଳୁ ଉଠି ଗାଧୋଇ ପଡ଼ି
ଧୋବ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି
ଧୋବଳା ବିଡ଼ି ଖଣ୍ଡିଏ ଟାଣି
ବସିବୁ ପାଦଛନ୍ଦି ।୮।

ଆପଣା ଘରେ ଚଉକି ପରେ
ଯିବୁ ତୁ ଦମ୍ଭେ ବସି
କାହୁଁ ଦୂରରୁ ଦୁଃଖୀଜନତା
ପହଞ୍ଚିଯିବେ ଆସି ।୯।

ଦୂର ବଦଳି ପାଖକୁ ହେବ
ମଉଳା ମୁହଁ ନେଇ
ଅଫିସ ବାଲା କହିବେ ଆସି
ଶୁଣିବୁ ମନ ଦେଇ ।୧୦।

ଆଶାର ବାଣୀ ଶୁଣାଇ ଦେବୁ
ଆପଣା ଲୋକ ମଣି
କାମ ପଛକେ ନହେଲା ନାହିଁ
ପଇସା ନେବୁ ଟାଣି ।୧୧।

ପାଠୁଆ ବାବୁ ଚାକିରି ନାହିଁ
ବଡ଼ଦୁଃଖରେ ଦୁଃଖୀ
ଆଶା ଭରସା ଦେଇ କହିବୁ
କଥାଟି ମନଲାଖି ।୧୨।

ଖଣ୍ଡି ଇଂରାଜୀ ଅଭ୍ୟାସ କରି
କହିବୁ ବଙ୍କା ବଙ୍କା
ମଉକା ଦେଖି ପକାଇ ଦେବୁ
ତାଙ୍କଠୁ ମୋଟା ଟଙ୍କା ।୧୩।

ଚାକିରି ପାଇଁ ଚାହିଁ ଚାହିଁକା
ଘରକୁ ଥିବେ ଧାଇଁ
ଘର ଲୋକଙ୍କୁ ବତାଇ ଦେବୁ
କହିବେ ଘରେ ନାହିଁ ।୧୪।

ଯଦିବା କେବେ ପଡ଼ିବୁ ଧରା
ଶୁଖାଇ ଦେବୁ ମୁହଁ
କହିବୁ ମୋର କାଲିଠୁ ଭାଇ
ବେରାମ ଅଛି ଦିହ ।୧୫।

ଭରସା ରଖ ଚାକିରି ହେବ
ବିଶ୍ୱାସ କର ମୋତେ
ଡାକରେ ଚିଠି ପାଇବ ବାବୁ
ଦୁଃଖ କରନା ଏତେ ।୧୬।

ପାଠରେ ପାଠ

ପାଠରେ ପାଠ ପାଠରେ ପାଠ
ପଢ଼ିଛି ଖାଲି ହୁରି
ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଚାକିରି କଲେ
ଦାମ୍‌ଟା ଯାଏ ବଢ଼ି ।୧।

ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଶିକ୍ଷିତ ହେବ
ଏମିତି ମାନେ ନାହିଁ
ସବୁପାଠୁଆ ଶିକ୍ଷିତ ନୁହେଁ
ଜାଣିରଖିଥା ଭାଇ ।୨।

କଲେଜ କଥା କହନା ଆଉ
ହେଲାଣି ଭୂତଖାନା
ନଲେଜ ସେଠୁ ଗଲାଣି ଚାଲି
ବହୁ ଦୂରକୁ ଅନା ।୩।

ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ
ମାଡ଼ି ଆସୁଛି ଚିନ୍ତା,
ଜାଣିବା ପାଇଁ କେଉଁଠି ପରା
ପଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ଖାତା ।୪।

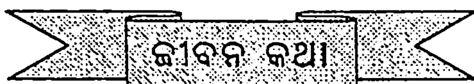
ଖବର ପାଇ ଠିକଣା ବୁଝି
ଯାଇଣ ବୀରଦର୍ପେ
ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ସେ ପହଞ୍ଚୁଛନ୍ତି
ପରୀକ୍ଷକଙ୍କ ପାଖେ ।୫।

ନୀତିଅନୀତି ବାଛି ବସିବା
ଏ ଦେଶ ନୀତି ଥିଲା,
ସେଦିନ ଆଜି ନାହିଁ ତ ଆଉ
ନୂଆ ଯୁଗ ଏ ହେଲା ।୬।

କହନା କହନା ସମାଜର କଥା
କହିଲେ ହୋଇବ ପୋଥି
ଖତ ଖାଇଯାଏ ମଣିଷ ପଣିଆ
ସବୁ ଏଠି ଜାଲିଆତି ।୧।

ଜୀଇଁବାରମାନେ ଘୋଡ଼ାଇ ଦଉଡ଼
ଆଶା ତପ୍ତ ବୈତରଣୀ
ପୋକକାଟି ଦିଏ ସଢ଼ୁଫୁଟା ଫୁଲ
ରସ ସବୁ ନିଏ ଟାଣି ।୨।

ଆଖି ଯାହା ଅଛି ଗାନ୍ଧାରୀର ଆଖି
ଶୋଷିଲା ସେ ବହୁକାଳ
ଜାଣୁନାହିଁ ସିନା ଶୋଷି ନେଉଅଛି
ଆପଣା ନଦୀର ଜଳ ।୩।

ଓଟ ଖାଉଅଛି ନାଗଫେଣିକଣ୍ଟା
ଏ ଆଡ଼େ ସେ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ
ସାରୀ ଗାଉଅଛି ସିନେମା ସଂଗୀତ
ଡେଣା ପକ୍ଷୀ ଝାଡ଼ିଦେଇ ।୪।

ସବୁଜ ଶୋଭନ ପତ୍ରଗହଳକୁ
ଲହଲହ ଜିହ୍ୱା ଧରି
ଡଉଲ ଡାଉଲ ପୋଷା ଏଣ୍ଡିପୋକ
ନିଃଶବ୍ଦେ ଯାଆନ୍ତି ଚରି ।୫।

ପିତା ଲାଗୁଅଛି ମହାଜନ ପଛା
ଚାଲିବାକୁ ବେଳନାହିଁ
ଚିତାକାଟିବାଟା କେବଳ ରହିଛି
ଆସୁରୀ ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ ।୭।

ଗାଧୁଆ ତୁଠରେ ମୁଦି ହଜିଗଲେ
ଖୋଜିବାକୁ ନାହିଁ ବେଳ
ଗୁଣିଆ ଡାହାଣି ଡାହାଣି ଗୁଣିଆ
ଖାଲି ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ।୮।

ଦିଗ ଦିଗନ୍ତରେ ସାରୁଗଛ ମୂଳେ
ଗୀତ ଗାଉଛନ୍ତି ଭେକ
ସେହି ଗୀତ ଶୁଣି ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ
ପିକମାନେ ଏବେ ମୂକ ।୯।
ହସ ବଦଳରେ ଲୁହ ମିଳୁଅଛି
ଲୁହ ବଦଳରେ ହସ
ପଣା ବଦଳରେ ପାଣି ମିଳୁନାହିଁ
କାହାକୁ କହିବା କିସ ।୧୦।

ଢୋଲ ବାଜୁଅଛି ଆପଣା ହାତରେ
ଶବଦେ କମ୍ପୁଛି ମହୀ
ବୀଣାର ଲଳିତ ସୁମଧୁର ସ୍ୱର
ଶୁଣିବା ସୁଯୋଗ ନାହିଁ ।୧୧।

ଦେବତା ବସିଛି ଭୋକ ଉପାସରେ
ମନ୍ଦିର ଗମ୍ଭୀରି ଘରେ
ମୁଖଶାଳା ଏଣେ ଝଲସି ଉଠୁଛି
ଝଲମଲ ଲିଚୁମାନେ ।୧୨।

କାହାକୁ କହିବା ଆଜିର ଏକଥା
ବାଡ଼ ଖାଇଯାଏ କ୍ଷେତ
ବଡ଼ ବୋଲାଉଛି ମଣିଷ ନିଜକୁ
ଆନେ ମାରି ଯୋଡ଼ିନାତ ।୧୩।

ଆସିବ ଆଲୋକ ରେଖା ଚଉଦିଗେ
ତୁଟିବ ଏ ଅନ୍ଧକାର
ନୂଆ ମଣିଷର ମନ ଉପବନେ
ଫୁଟିବ ଚେତନା ଫୁଲ ।୧୪।

ଅନୁଚିନ୍ତା

ନୀତିବନ୍ଧନ ଯାଇଅଛି ତୁଟି
ସମାଜ ଆଜି ମୁକ୍ତ,
ମୁକ୍ତ ସମାଜ ହୋଇଯାଇଅଛି
ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରରେ ଯୁକ୍ତ ।୧।

ବିବେକ ବିଚାର ମଣିଷ ମନରୁ
ଯାଇଅଛି ଅପସରି,
ହିଂସା, ଛଳନା ମିଥ୍ୟାଚାରର
ବିଷଯାଇଅଛି ଚରି ।୨।

ମମତ୍ୱ ବୋଧର କୁସୁମ ସୁବାସ
ଯାଇଅଛି ଦୂରେ ଚାଲି,
ବସ୍ତୁବାଦର ଉଷ୍ମଳାଭାରେ
ଜୀବନ ଯାଉଛି ଜଳି ।୩।

ଉଗ୍ରସ୍ୱଭାବ ମଣିଷ ମନକୁ
କରିଅଛି କଳୁଷିତ
ଈର୍ଷା ଅନଳେ ମଣିଷର ମନ
ଜଳୁଅଛି ଅବିରତ ।୪।

ଶିକ୍ଷା ଆଲୋକ ପାଇବା ପାଇଁକି
ଆଉ କା'ର ନାହିଁ ମନ
ବିଦ୍ୟା ନାମରେ ଅବିଦ୍ୟା କରୁଛି
ପ୍ରେତନାଚ ନିଶିଦିନ ।୫।

ମନର ବିକାଶ ହୋଇଅଛି ବୋଲି
ମଣିଷ ନାମଟି ଭାଇ
କାମରେ ହୋଇଛି ରାକ୍ଷସ ସମ
ଧ୍ୱଂସ କରୁଛି ମହୀ ।୬।

ଆପଣାସ୍ୱାର୍ଥେ ମଗ୍ନ ମାନବ
ହୋଇଛି ଲଗାମ୍‌ହୀନ
ନିଜକୁ ମଣିଛି ଦେବତାରୁ ବଡ଼
ଆନକୁ ମଣିଛି ହୀନ ।୭।

ଗୁରୁ ଗୁରୁଜନେ ଭକ୍ତି ଭାବନା
ହୋଇଛି ପୁରୁଣା କଥା
ସି.ଡ଼ି ଯୁଗର ତରୁଣ ତରୁଣୀ
ମୁଖେ ଶୂନ୍ୟ ଗମ୍ଭୀରତା ।୮।

ଆହ୍ୱାନ

ସମାଜ ଯେଉଁଠି ଛନ୍ଦ ବିହୀନ
ସ୍ୱାର୍ଥ ଯେଉଁଠି ସବୁ
ଶୋଷଣ ଯେଉଁଠି ଶାସକ ଆସନେ
ଅର୍ଥ ଯେଉଁଠି ପ୍ରଭୁ ।୧।

ସେଇଠି ଖୋଜୁଛ ତରୁଣ ପଥିକ
ନନ୍ଦନ ଚାରୁବାସ
ବ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରୟାସୀ ବୋଲି ପୁରବାସୀ
କରିବେଟି ପରିହାସ ।୨।

ମୁଁ କିନ୍ତୁ କହିବି ପ୍ରୟାସ ତୁମର
ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇବ ନାହିଁ
ଆଶାରେ ମିଳିବ ଖୋଜିବାର ମୂଳ
ସ୍ୱର୍ଗ ଆସିବ ନଇଁ ।୩।

ଗୋଟିଏ ଦୀପରେ ଆଲୁଅ ଜଳିଲେ
ନାଶିବ ସେ ଅନ୍ଧକାର
କୋଟିଏ ଦୀପକୁ ଜଳାଇ କରିବ
ନିରାଜନା ଆଲୋକର ।୪।

ଗୋଟିଏ କଣ୍ଠୁ ଝରିଯିବ ଯେବେ
ମାନବିକତାର ଗୀତ
କୋଟିଏ କଣ୍ଠ ସେ ଗୀତରେ ହେବ
ଚାରୁ ଚନ୍ଦନ ସିକ୍ତ ।୫।

ଗୋଟିଏ ବୋଲି ତ ଅଲୋଡ଼ା ନୁହେଁ ସେ
କୋଟିଏର ଜନ୍ମଦାତା
ଶୂନ୍ୟଦିଗନ୍ତେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆହ୍ୱାନ
ଆଜିର ଏ ଅନୁଚିନ୍ତା ।୬।

✪✪✪

ମହିଷମର୍ଦ୍ଦିନୀ

କଇଁଫୁଲେ ଫୁଲେ ପାଦଥାପି ଥାପି
ତୁମେ ଆସିଅଛ ଆଜି
ଗଙ୍ଗଶିଉଳିର ଗଜରା ହାରରେ
ମହିଷମର୍ଦ୍ଦିନୀ ସାଜି ।୧।

ମହିଷାସୁରକୁ ମାରିବା ପାଇଁକି
ଦେବତାଏ କଲେସଭା
ସବୁ ଦେବତାଙ୍କ ତେଜରୁ ଆସିଲ
ଦଶଭୁଜା ଦେବୀଦୁର୍ଗା ।୨।

ବିଷ୍ଣୁ ଦେଇଥିଲେ ମାଆ ଯେ ତୁମକୁ
ଶଙ୍ଖ-ଚକ୍ର-ଗଦା-ପଦ୍ମ ।
ନାଗପାଶ ଦେଲେ ଦେବଗଣପତି
ଆବର୍ତ୍ତନଚକ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ।୩।

ବୈଶ୍ୱାନର ଦେଲେ ନୀଳଚକ୍ର ଆଣି
ଖଡ୍‌ଗ ଦେଲେ ବିଶ୍ୱଦେବା
ଅସୁର ନାଶିବା ପାଇଁ ଦେଇଥିଲେ
ବଜ୍ରଚକ୍ର ଯେ ମଘବା ।୪।

ସିଂହବାହିନୀ ଅବତରି ଥିଲ
ଚଣ୍ଡୀ ଚାମୁଣ୍ଡା ଥାଟ
ତେଜମୟୀ ଦେବୀ ଦୁର୍ଗତିନାଶିନୀ
ପିନ୍ଧି ଅମଳାନ ପାଟ ।୫।

ଗୋଟିଏ ଅସୁର ମାରିବା ପାଇଁକି
ଥିଲା ଏତେ ଆୟୋଜନ
ଏବେ କୋଟିକୋଟି ଅସୁର ଦାଉରେ
ଚରାଚର ହୀନିମାନ ।୬।

କୋଟିଏ ତ୍ରିଶୂଳ ଲୋଡ଼ା ହେବ ଏବେ
ଗୋଟିଏ ତ୍ରିଶୂଳ ନୁହେଁ,
ରାଜନୀତି ଛତ୍ର- ଛାୟାରେ ଅଛନ୍ତି
ତାଙ୍କୁ ବା ପାରିବ କିଏ ?୭।

କେତେ କେତେ ରୂପେ ଆସିଲେ ହଟିବେ
ଆଜିର ଅସୁର ଦଳ
ଭାବିଲେ ସେକଥା ଘୂରିଯାଏ ମଥା
ବହେ ଦେହୁ ଝମଝାଳ ।୮।

ଦାନବ ଦଳିନୀ ତୁମ ତେଜ ବଳେ
ଅସୁର ହୋଇବେ ନାଶ
ଦିବ୍ୟ ଚେତନା ଅରୁଣ କିରଣେ
ଝଲସିବ ଦଶଦିଶ ।୯।

ବହିବ ମଳୟ ଦିବସ ରଜନୀ
ପୁଲକିତ ହେବ ମହୀ
ବିକଶି ହସିବ ନାନାଜାତି ଫୁଲ
ଅମୃତ ବରଷି ଦେଇ ।୧୦।

ସରଗ ହୋଇବ ଏହି ଧୂଳିଧରା
ମଧୁଭରା ହେବ ମନ
ଅପସରି ଯିବ ଅମା ଅନ୍ଧକାର
ଆସୁଛି ନୂତନ ଦିନ ।୧୧।

ସାବିତ୍ରୀ

ସାବିତ୍ରୀ

ଆବହ ସଂଗୀତ :—

ସତ୍ୟବାନ ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଅମର କାହାଣୀ
କୋଟି-ଜନ-ମନ-ଜିଣା ସୁଧାଜିଣାବାଣୀ ।୧।

ଜୀବନ ଯାତନା ଗାଥା ବିଧିର ବିଧାନ
ଦାମ୍ପତ୍ୟ ପ୍ରେମର ଅନୁପମ ନିଦର୍ଶନ ।୨।

ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଜୀବନର ଏଇ ଅନୁଭବ ।
ତପ ସାଧନାରେ ସବୁ ହୁଅଇ ସମ୍ଭବ ।୩।

ଅଲିଅଳି ରାଜଜେମା ରୂପଗୁଣବତୀ ।
ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲେ ଆପଣା ନିୟତି ।୪।

ବିଧିଲିପି ବିରୁଦ୍ଧରେ କଲେ ସେ ସଂଗ୍ରାମ ।
ହେଲେ ବିଜୟିନୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ମନସ୍କାମ ।୫।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର : କୁହ, କୁହ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ, ସାବିତ୍ରୀ ବ୍ରତ ବେଭାର ମୋ ଆଗେ ବୁଝାଇ, ଶୁଣିବାକୁ ମନମୋର ହେଉଛି ଆକୁଳ । ଯେଉଁ ବ୍ରତ ଫଳେ, ଧନଜନ ଗୋପଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁଖ ସଉଭାଗ୍ୟ, ସୁଲକ୍ଷଣୀ ନାରୀଭାଗ୍ୟେ ହୁଅଇ ସମ୍ଭବ ।

ମାର୍କଣ୍ଡେୟ: ଶୁଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଶ୍ରବଣରେ ଯେବେ ବାଞ୍ଛାତବ । ମଦ୍ରଦେଶ ନରପତି ନାମ ଅଶ୍ୱପତି, କୀର୍ତ୍ତି ତାଙ୍କ ପ୍ରସାରିତ ଭୁବନେ-ଭୁବନେ । ଦାନୀପଣରେ ଅତୁଳ ମହିମା ତାଙ୍କର, ବୁଦ୍ଧିରେ ଅତୁଳନୀୟ ଯେସନେ ଗଣେଶ । ତାଙ୍କ ଅଙ୍କଲକ୍ଷ୍ମୀ ରାଣୀ, ମାଳବ ରାଜକୁମାରୀ ସିଏ ତ ବିଦୁଷୀ, ଅଶେଷ ଲାବଣ୍ୟମୟୀ ଗୁଣେ ଗରୀୟସୀ । ପତିପତ୍ନୀ ଆଗ୍ରହରେ ଯଜ୍ଞ କର୍ମକରି ଆବାହନ କଲେ ଦୁହେଁ ସାବିତ୍ରୀ ଦେବୀଙ୍କୁ । ତପସ୍ୟାରେ ହେଲେ ମଗ୍ନ ଅଷ୍ଟାଦଶ ବର୍ଷ । କଠୋର ତପସ୍ୟା ବଳେ ଶେଷେ ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ସାବିତ୍ରୀ । ଇଚ୍ଛିଲେ ରାଜାରାଣୀଙ୍କୁ, ଦେବାପାଇଁ

କନ୍ୟାରତ୍ନ ଏକ, ଯାହାର କୀର୍ତ୍ତି ସୁବାସେ, ମୁଗ୍ଧ ହେବ ସସାଗରାଧରା, ଯା ମହିମା ବ୍ୟାପିଯିବ ଦିଗଦିଗନ୍ତରେ । ଅବଚେତନାର ରୁଦ୍ଧ ଦୁଆରକୁ ଭାଙ୍ଗି, ଆଣିବେ ସେ ଦିନେ ଧରାବୁକେ, ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅତିମାନସ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଭ ଝରଣା । ଦିଗେ ଦିଗେ ଭରିଯିବ ଦିବ୍ୟାନନ୍ଦ ଅମୃତବରଣା ।

ଶୁଣ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ, ତାହାପରେ ଏକବର୍ଷ ହୋଇଲା ପୂରଣ । ଜନ୍ମନେଲା ଏକ କନ୍ୟା ରାଣୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ । ମୃଦୁସ୍ମିତା ଆସି ଏ ସମ୍ବାଦ, ଶ୍ରୀଛାମୁରେ କରାଇଲା ଜଣା ।

ମୃଦୁସ୍ମିତା : ପ୍ରଣାମ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ମହାରାଜ । ଏ ଶୁଭ ସମ୍ବାଦ ଆଣି ଆସିଅଛି ମୁହିଁ । କନ୍ୟା ଏକ ଜନମିଛି ମାହେନ୍ଦ୍ର ବେଳାରେ ।

ଜୟ ଅଶ୍ୱପତି ସୁଶୀଳ ସୁମତି
ପ୍ରଣାମ କରନ୍ତୁ ଘେନା
ଶୁଭ ଲଗନରେ ଜନମ ଲଭିଛି
କନ୍ୟା ଏକ ଅନୁପମା ।୧।

ମରତେ କି ଅବା ଅବତରି ଅଛି
ସୌଦାମିନୀ ବର୍ଣ୍ଣବିଭା
ଲକ୍ଷ ଅପସରି ହେବେନାହିଁ ସରି
ଆହାକେଡ଼େ ମନଲୋଭା ।୨।

ସୁବର୍ଣ୍ଣକମଳ ଫୁଟିଯାଇଛି କି
ଉଆସ ଲାବଣ୍ୟ ଜଳେ
ଆକାଶରୁ ହସି ଖସି ପଡ଼ିଛି କି
ପାରିଜାତ ଧରା ତଳେ ।୩।

ଲଳିତକଳିକା ଫିଟିପଡ଼ିଛି କି
ମଦ୍ରଦେଶମଧୁକୁଞ୍ଜେ
କ୍ଷୀର ସାଗରରୁ ଆସି ମନୋରମା
ସତେକି ମରତେ ବିଜେ ।୪।

ରାଜା : କି ଶୁଭ ସମ୍ବାଦ ଆଣି ଦେଲୁ ମୃଦୁସୁଲା ! ନିଅ ତୋର ଯୋଗ୍ୟ ଉପହାର, ଏଇ ମୋର ବହୁମୂଲ୍ୟ କଣ୍ଠ ରତ୍ନମାଳା ।

x x x x x x

ରାଜା : କହ କି କରିବା ରାଣି ! ବୁଦ୍ଧି କିଛି ନ ଦିଶଇ ଆଉ । କଣ୍ଠ ହୁଏ ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ, ଅଧୀର ପରାଣ । ଆମ କନ୍ୟା ସାବିତ୍ରୀର ବିବାହ ବୟସ, ଦିନୁଦିନ ହୁଅଇ ଅତୀତ । ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲା ସ୍ୱୟଂମ୍ବର, ବୃଥା ହେଲା ସବୁ ଆୟୋଜନ । ଆସିଥିଲେ ଯେତେ ରାଜପୁତ୍ର, ସାବିତ୍ରୀ ତେଜରେ ସର୍ବେ ହୋଇଲେ ମଳିନ, ଉଷାର ତାରକା ପ୍ରାୟ ହେଲେ ଦୀପ୍ତିହୀନ । ଦଶଦିଗ ଦିଶେ ମୋତେ ଅନ୍ଧକାରମୟ । ଅବସାଦଗ୍ରସ୍ତ ମନ, ଲାଗେ ଅସହାୟ ।

ରାଣୀ : ବିଷାଦରେ ଜର୍ଜରିତ ନହୁଅ ରାଜନ, ଅଛିମାତ୍ର ଏକ ହିଁ ଉପାୟ । ମାଣ୍ଡବ ମହର୍ଷି ବାକ୍ୟ ହୁଏ ମୋ ସ୍ମରଣ, ସାବିତ୍ରୀ ଭ୍ରମଣ କରୁ ଦେଶଦେଶାନ୍ତରେ, ନିଜ ପାଇଁ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ପତିନିର୍ବାଚନେ ।

x x x x x x

x x x x x x

ରାଜା : ଶୁଣମା ସାବିତ୍ରି ! ଯାହା ତୋତେ କହୁଅଛି ମୁହିଁ । ତୁହି କର ନିର୍ବାଚନ ଆପଣ ପତିକୁ, ଭ୍ରମି ଦେଶଦେଶାନ୍ତରେ ନକରି ବିଳମ୍ବ । ସଖୀମାନେ ଯିବେ ତୋ ସହିତ, ବନେ ଉପବନେ ପୁଣି କେଦାରେ କାନନେ, ଭ୍ରମିବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତମନେ ମନସ୍କାମ ପୂରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଯାଅ। ମାଆ ....

x x x x x x

x x x x x x

ସଖିମାନେ : ନହୁଅ ବିମନା, ଯିବାଭ୍ରମି ଦୂରେ ଦୂରେ ଅଭୀଷ୍ଟ ପୂରଣେ । ଆମେ ଥିବୁ ତୁମ ସହ ଛାୟାପରି ସଦା, ଏଇ ଦେଖ ! ବନାନୀର ସ୍ନିଗ୍ଧ ସବୁଜିମା, ବନଫୁଲ ମୃଦୁହସ ମୁଗ୍ଧ ମଧୁରିମା ।

"ଦେଖ ଦେଖ ଆଗୋସଖି !
ସୁନ୍ଦର ଏ ବନ ଶୋଭା ନିରେଖି ଗୋ
(ଆହା) ଆଖି ତ ଯାଉଛି ଲାଖି, ସଜନି ଗୋ ।୧।

ଲତାକୁଞ୍ଜେକୁଞ୍ଜେ ଫୁଲ
ଫୁଟି ଦିଶୁଅଛି କି ଝଲମଲ ଗୋ
(ଦିଶେ) ନନ୍ଦନମନ୍ଦାର ତୁଲ ସଜନି ଗୋ ।୨।

ସମୀର ଯାଉଛି ବହି
କାହା କଥା କାହା କାନରେ କହି ଗୋ
(କାହା) ପରାଣ ଦେଉଛି ଦହି, ସଜନିଗୋ ।୩।

ସାବିତ୍ରୀ : ଦେଖ ସଖି ! ଅଳ୍ପଦୂରେ, ଉଭା ସେଇ ପୁରୁଷରାଜଙ୍କୁ । ମଦନକୁ ଜିଣିରୂପ ଦିଶେ ଅନୁପମ । ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ କିଣିନିଏ ତା ରୂପ ମାଧୁରୀ । ମନେମନେ ତାଙ୍କୁ, ପତିରୂପେ କଲି ମୁଁ ବରଣ, ପଚାରି ବୁଝଗୋ ସଖୀ ତାଙ୍କ ପରିଚୟ । କେଉଁ ଦେଶ କରି ଅନ୍ଧକାର । ଆସିଲେ କିବା ଏ ବନେ କରିବାକୁ ସାଧନା କଠୋର ?

x x x x x x

x x x x x x

ସଖି : ବୁଝିଲି ମୁଁ ତାଙ୍କ ପରିଚୟ । ନାମ ତାଙ୍କ ସତ୍ୟବାନ, ଦ୍ୟୁମତ୍ସେନ ରାଜାଙ୍କର ଅଲିଅଳ ପୁତ୍ର । ଶତ୍ରୁ ଭୟେ ରାଜ୍ୟକରି ତ୍ୟାଗ, ପତ୍ନୀପୁତ୍ର ସହ, ବନେ ରହିଛନ୍ତି ରାଜା ଦ୍ୟୁମତ୍ସେନ ଆସି । ଆଃ.. ଶୁଣୁଶୁଣୁ ଏତେ ଆନମନା, ଏଇ ଦେଖ, ବେଳ ଏଣେ ହେଲାଣି ଉଛୁର । ଚାଲ ସଖି, ଯିବା ଆମେ ଉଆସେ ଏଥର । ତାତମାତ, ତୁମ୍ଭ ବାଟ ବସିଥିବେ ଚାହିଁ ।

x x x x x x

ଅଶ୍ୱପତି : ଶୁଣ ମା ସାବିତ୍ରି ! ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି କାନନ ପ୍ରଦେଶେ, ପୂରଣ ହେଲା କି ମାଆ ତୋର ମନସ୍କାମ !

ସାବିତ୍ରୀ : ତାତ ! ପତି ରୂପେ ଯାହାଙ୍କୁ ମୁଁ ମନେମନେ କରିଛି ବରଣ, ବନବାସୀ ହୋଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପିତାମାତା, ଶତ୍ରୁ ଅତ୍ୟାଚାରେ ।

ଅଶ୍ୱପତି : କହ ମାଆ ! କେଉଁ ଦେଶ ନରପତି, କି ନାମ ତାଙ୍କର ।

(ଏତେବେଳେ ନାରଦଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ନାରଦ : ନାରାୟଣ ! ନାରାୟଣ !! ନାରାୟଣ !!!

ଜୟ ନାରାୟଣ ଜୟ
ଅଖିଳ ବିଶ୍ୱର ରାଜରାଜେଶ୍ୱର
ପ୍ରେମର ପ୍ରଣତି ନିଅ ॥୦॥

ମହିମା ତୁମର ଅନନ୍ତ ଅପାର
ତୁଳନା ତାହାର ନାହିଁ
ଚରାଚର ଗାଏ ତୁମରି ମହିମା
ଆହେ ଜଗତର ସାଇଁ
ତୁମରି କରୁଣା ପରଶରେ ପ୍ରଭୁ, ହୁଏ ସବୁ ମଧୁମୟ ॥୧॥

ନାରାୟଣ ! ନାରାୟଣ !! ନାରାୟଣ !!!

ଅଶ୍ୱପତି : ପ୍ରଣାମ କରନ୍ତୁ ଘେନା ଦେବର୍ଷି ନାରଦ । କନ୍ୟା ମୋର ପତିରୂପେ କରିଛି ବରଣ ତାଙ୍କରି ପୁତ୍ରଙ୍କୁ, ଯିଏ ଶତ୍ରୁ ଅତ୍ୟାଚାରେ, ହୋଇଛନ୍ତି ବନବାସୀ ନିଜ ରାଣୀ ସହ ।

ନାରଦ : ମୁଁ ଜାଣେ ରାଜା, ଜାଣେ ତାଙ୍କୁ, ସିଏ ଶାଲ୍ୱ ନରପତି, ନାମ ଦ୍ୟୁମତ୍ ସେନ, ଅନ୍ଧ ସିଏ ପୁଣି ତାଙ୍କ ରାଣୀ ତ ଅନ୍ଧୁଣୀ । ଶତ୍ରୁ ଉପଦ୍ରବେ ରାଜ୍ୟ ହୋଇ ବିତାଡ଼ିତ, ପୁତ୍ର ସହ ନିର୍ବାସିତ ନିଘଞ୍ଚ କାନନେ । ପୁତ୍ର ନାମ ସତ୍ୟବାନ । ସୁଶୀଳ ସୁନ୍ଦର, ସିଏ ବୀର ଇନ୍ଦ୍ର ସମ, ଶିବିପରି ଦାନୀ ପୁଣି, ଦିବାକର ସମ ତେଜିୟାନ୍ । ପୃଥ୍ୱୀପରି କ୍ଷମାଶୀଳ, ଯଯାତିଙ୍କ ପରାଏ ଉଦାର । ମୈତ୍ରୀ, ଦୟା, କ୍ଷମା, ସ୍ନେହ ଆଦି ସଦ୍‌ଗୁଣେ, ସମାନ ହେବାକୁ କେହି ନହେବେ ଭାଜନ ।

ଅଶ୍ୱପତି : ଏହା ଶୁଣି ପ୍ରୀତ ହେଲି ଦେବର୍ଷି ନାରଦ, ତୁମେ ତ ତ୍ରିକାଳଦର୍ଶୀ କହମତେ ଦୟାକରି ଯଦି ଥାଏ କିଛି କଥା ମନ୍ଦ ।

ନାରଦ : ହଁ, ଅଛି । ତାହା ଏବେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ, ମାତ୍ର ଏକ ବର୍ଷ ପରେ, ସତ୍ୟବାନ ବରିବେ ମରଣ, ଏଇ ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟଲେଖା, ବିଧିର ବିଧାନ ।

ଅଶ୍ୱପତି : ଏଁ.. ଏହା ଶୁଣି ଚିତ୍ତ ମୋର ହୁଏ ବିଚଳିତ । ପାଦତଳୁ ଖସିଯାଏ ମାଟି, ମଥା ମୋର ହୁଏ ବିଭ୍ରମିତ । ଅଲିଅଳି କନ୍ୟାମୋର..... ମାଆ ତୁ ସାବିତ୍ରୀ, ଅନ୍ୟ ଏକ ପତି ତୁହି କର ନିର୍ବାଚନ, ଏଇ ଇଚ୍ଛା ମୋର ମାଆ କର ତୁ ପୂରଣ ।

ସାବିତ୍ରୀ : ତାତ, ଏ କଥା କି ହୋଇବ ସମ୍ଭବ ? ଭାଇ ଭାଇ ମଧ୍ୟେ ଧନରତ୍ନ ବଣ୍ଟା ହୁଏ ମାତ୍ର ଏକଥର, ବରଣୀୟ ଏକ କନ୍ୟା ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ବର, ସତ୍ୟବାନେ ମନେ ମନେ କରିଅଛି ମୁହିଁ ତ ବରଣ । ସତ୍ୟ ମୁଁ କରିଛି ଯାହା, ଅସତ୍ୟ କି ହେବ ସେହି ସତ୍ୟର ବଚନ ।

ତାତ ମୋ ପ୍ରଣାମ ଘେନ ଏଇ ମୋର ନିବେଦନ
ନକହ ନକହ ଆଉ ଏପରି କଥା
କରିଛି ମୁହିଁ ଅର୍ପଣ ସତ୍ୟବାନେ ଏଇ ମନ
ସିଏ ମୋର ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ପତିଦେବତା ।
ସିଏ ମୋର ଗତି ମୁକ୍ତି ।
ସେ ମୋ ରାଜରାଜେଶ୍ୱର ସୁଖ ସମ୍ପତ୍ତି ।।୧।।

ଆର୍ଯ୍ୟବାଳା ବାକ୍ୟ ସତ୍ୟ ନୋହିବ କେବେ ଅସତ୍ୟ
ସତ୍ୟ ଏକା ଜୀବନର ସୁକୃତ ରାଶି ।
ସତ୍ୟରେ ବହେ ମଳୟ ସତ୍ୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ
ସତ୍ୟରେ କୁସୁମ ଫୁଟେ ମଧୁବରଷି,
କରିବି ମୁଁ ତପାଚରଣ
କରିବାକୁ ବିଧିଲିପି ଦୋଷ ମୋଚନ ।।୨।।

ଏକମାତ୍ର ମୋର ଅନୁରୋଧ, ତୁମେ ଦୁହେଁ ତାତ ମାତ ନକର ଶୋଚନା, ବିଦୂରିତକର ମନୁ ଯେତେକ ବେଦନା । ମୋ ସାଧନା ବଳେ, ଭାଗ୍ୟଲେଖା ଯିବ ମୋର ଲିଭି, ସତ୍ୟବାନେ ଆଣିବି ମୁଁ ମରଣୁ ଫେରାଇ ।

ନାରଦ : ଯାହା ତୁମ ଇଛା ଦେବି ! ନେଉଛି ବିଦାୟ ମୁହିଁ, ନାରାୟଣ ! ନାରାୟଣ ! ନାରାୟଣ !

ଅଶ୍ୱପତି : ମା ମୋର, ଯାହା ତୋର କର୍ମେ ଥିବ ଲେଖା, ମୁଁ ଏବେ ଅସହାୟ, ନିରୂପାୟ ପୁଣି ।

(ସାବିତ୍ରୀଙ୍କର ସତ୍ୟବାନଙ୍କ ସହ ବିବାହ ସମାପ୍ତ ଓ ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ପତିଗୃହ ଯାତ୍ରା........)

ମାଆ : ଯାଆ ମାଆ, କାନ୍ଦନାହିଁ ଆଉ ! ତୋ ବିହୁନେ ଏ ଉଆସ ହୋଇବ ଶ୍ରୀହୀନ । ଉଦ୍ୟାନର ବୃକ୍ଷଲତା ଝରାଇବେ ଲୁହ । ଛାତିକୁ ପଥର କରି ରହିଥିବୁ ଆମେ ଦୁହେଁ ତୋର ତାତମାତ । ତୋ ବିଚ୍ଛେଦ ଦୁଃଖେ ସବୁ ଲାଗିବ ଅସାର । ସୁନ୍ଦର ଏ ଫୁଲବନେ ଲାଗିଯିବ ନିଆଁ, ଜଳିପୋଡ଼ିଯିବ ସବୁ ହେବ ନାରଖାର । ଦିଶିବ ତୋ ଧୀର ଚାଲି ଅଳସ ମଧୁର, ଶୁଭିବ ତୋ ତୁନିତୁନି କଥା ।

x x x x x x

x x x x x x

ସତ୍ୟବାନ : ମୋ ପାଇଁ ସହିଲ ତୁମେ ଅନେକ ଯାତନା । ରାଜନଗ୍ର ଛାଡ଼ି, ଛାଡ଼ି ଦାସୀ ପରିବାରୀ । ବନସ୍ତେ ରହିଲ ଆସି ସବୁ ସୁଖ ଭୁଲି ।

ସାବିତ୍ରୀ : ଏଇ ମୋର ସୁଖ, ଏଥିରେ ମୋ ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ । ତୁମେ ଅଛ ପାଶେ ବୋଲି ଏ ବନ ଲାଗୁଛି ମତେ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଅଧିକ । ଶାଶୁଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ସେବା ଯତ୍ନକରି, ଦିନମୋର ଯାଉ ଅଛି

ଆନନ୍ଦରେ ବିତି । ତାଙ୍କରି ଆଶିଷ ବଳେ, ଚଲାପଥ ହେବ ମୋର କୁସୁମମଣ୍ଡିତ ।

x x x x x x

x x x x x x

ସତ୍ୟବାନ : ନୂଆକଥା ଦେଖୁଛି ମୁଁ ଆଜି, ବିରସ ବଦନ କିମ୍ପା କୁହମତେ ପ୍ରିୟେ ! ବେଦରୁ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର କେ ଦେଲା ଲିଭାଇ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରାତିରୁ ଚନ୍ଦ୍ର କଲା କିଏ ଚୋରି ? ଏକା ଏକା ମଥାପୋତି ବସି, କ'ଣ ଏତେ କରୁଛ ଭାବନା ?

ସାବିତ୍ରୀ : ନାଇଁ ଦୁଃଖ, ନାହିଁ ଅବସାଦ, ଗୋଟିଏ ମିନତି ମୋର ରଖିବ ହେ ନାଥ ! ବନସ୍ତକୁ ଯିବି ମୁହିଁ ଆଜି ତୁମ ସଙ୍ଗେ । କର ନାହିଁ ମନା, ଏତିକି ମାଗୁଣି ମୋର କର ନାଥ ଆଜି ତୁମେ ଘେନା ।

ସତ୍ୟବାନ : ହଁ, ଆସ ତେବେ ଯିବା .... !

ଦାରୁଣ ନିଦାଘ କାଳ ବହେ ଦେହୁଝାଳ
ଝଞ୍ଜାପବନରେ ପ୍ରାଣ ହେଉଛି ଆକୁଳ
ଶୁଭେ ଝିଙ୍କାରୀର ସ୍ୱନ
ମାଡ଼ିମାଡ଼ି ପଡ଼େ ଆଜି ଗହନ କାନନ ॥୧॥

ଅଲିଅଳି ରାଜବାଳା ତୁମେ ସୁକୁମାରୀ
ଲଳିତ ଲବଙ୍ଗଲତା ଗଲଣି ଝାଉଁଳି
ପାଦେଫୁଟିଯିବ କଣ୍ଟା
ଦେଖି ଦେଖି ଆସ ସଖି ! ହେବ ବଡ଼ ବ୍ୟଥା ।

ଥାଅ ଏଠି ତରୁତଳେ ମୋ ହୃଦୟହାରା
କାଠ ମୁଁ କାଟିବି ଚଢି ବୃକ୍ଷ ଡାଳେପରା
ବେଗେ ଯିବା କାଠନେଇ
ତାତମାତ ଆମ ପଥ ବସିଥିବେ ଚାହିଁ ।

ସାବିତ୍ରୀ : ଦିନ ଆଉ ଦୁଇଦଣ୍ଡ ବାକି, ମନ ମୋର କହୁ ଅଛି ନାଥ, ଆଉଆଜି କାଟ ନାହିଁ କାଠ । ଫେରିଯିବା ଚାଲ ଏବେ ଆମେ କୁଟୀରକୁ, କାଲି ପ୍ରଭାତରେ ଆସି, ତୁମ ଇଚ୍ଛାମତେ ତୁମେ କାଟିନେବ କାଠ ।

ସତ୍ୟବାନ : ସାବିତ୍ରି ! ମନାକର ନାହିଁ ପ୍ରିୟେ ! କାଠ କାଟିବାକୁ । ଖାଲିହାତେ ଫେରିବା କି ହୋଇବ ଉଚିତ । ଅଳ୍ପ କିଛି କାଠ କାଟି ଯିବା ଆମେ ଫେରି । ନହେଉଣୁ ସନ୍ଧ୍ୟା, ପହଞ୍ଚିବା ଯାଇ ଆମ କୁଟୀର ଦ୍ୱାରରେ ।

(କାଠ କାଟିବାର ଶବ୍ଦ ଓ କିଛି ସମୟ ପରେ ସତ୍ୟବାନଙ୍କର ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ)

ଶୁଣ ପ୍ରିୟେ, ଆଜି ଏ କି ଆଚମ୍ବିତ କଥା । ବକ୍ଷମୋର ହୁଏ ପ୍ରକମ୍ପିତ, ଶରୀରରେ ଅସହ୍ୟ ବେଦନା, ମଥାରେ ମୋ ଦାରୁଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ସତେ ଅବା ଧରି କିଏ ଅସ୍ତ୍ର, ମୁଣ୍ଡକୁ ମୋ ପକାଉଛି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହାଣି, ଠିଆ ହେବା ପାଇଁ ଶକ୍ତି ପାଉନାହିଁ ପ୍ରିୟେ, ମୁଁ ଚାହୁଁଛି କିଛିବେଳ ନେବାକୁ ବିଶ୍ରାମ ।

ସାବିତ୍ରୀ : ଆସ ନାଥ, ମୋ କୋଳରେ ନିଅ ତୁମେ ଏକ୍ଷଣି ବିଶ୍ରାମ ।

ସତ୍ୟବାନ : ହଁ ପ୍ରିୟେ !

x x x x x x

ସାବିତ୍ରୀ : ଏକି ଅଘଟଣ ସବୁ ଘଟିଯାଉଅଛି ସତେ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ । ମୋ ପତି ଦେବତାଙ୍କ ମୁଖ ଶୋଭା ବେଳୁବେଳ ଯାଉଛି ମଉଳି, ତନୁ ଶୋଭା ଯାଉଛି ଝାଉଁଳି । ବିଧିଲିପି ଫଳିଲା କି ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ, ମୋ ସାଧନା ତେବେ କ'ଣ ହେଲା ମୂଲ୍ୟହୀନ ? ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲା ବିଭୁପାଦେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ? ନା .... ନା .....ନା..... ତା ହୋଇପାରେନା । ବୃଥା ହେବନାହିଁ ମୋର ସଂକଳ୍ପ ସାଧନା, ନିଶ୍ଚୟ ମୁଁ ଯୋଗବଳେ ଅତିକ୍ରମି ଯିବି ମୋର ଲଲାଟଲିଖନ । କରିଛି ମୁଁ ତିନିବାର ସତ୍ୟ । ମୃତ୍ୟୁପରେ ଆଣିବି

ମୁଁ ବିପୁଳ ବିଜୟ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦୀର୍ଘ ଜୀବନ ଏକା ମୋର କାମ୍ୟ ।

ଯମଦୂତ : କେହି ନପାରିବେ କରି କାମନା ପୂରଣ । ଆମେ ଆସିଅଛୁ ଦେଖ, ଯମ ଦୂତଗଣ, ନେବା ପାଇଁ ସତ୍ୟବାନେ ରାଜାଙ୍କ ନିକଟେ । ଏ ତ ଯମରାଜାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ, ଦିଅ ଛାଡ଼ି, ଛାଡ଼ିଦିଅ ସତ୍ୟବାନେ କୋଳରୁ ତୁମ୍ଭର ।

ସାବିତ୍ରୀ : ଛାଡ଼ିବିନି ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ମୋହର, ଯାଅ ତୁମେ ଫେରି ଆହେ ଯମଦୂତ ଗଣ ! କହିବ ରାଜାଙ୍କୁ ତୁମ ଏତିକି ବୁଝାଇ, ସାବିତ୍ରୀ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ, ପତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ।

X X X X X X

ଯମଦୂତ : ମହାରାଜ, ବୃଥା ହେଲା ପ୍ରୟାସ ଆମ୍ଭର । ସାବିତ୍ରୀ ରହିଲେ ତାଙ୍କ କଥାରେ ଅଟଳ, ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଆମ ଭୁବନକୁ । ଏଥକୁ ଆପଣ ଏବେ କରନ୍ତୁ ବିଚାର ।

ଯମ : ଠିକ୍ ଅଛି, ମୁଁ ତେବେ ଯାଉଛି ଏବେ ନିକଟେ ତାଙ୍କର । ଜାଣିନାହାନ୍ତି ସାବିତ୍ରୀ ମୋର ପରାକ୍ରମ । ଭାଙ୍ଗିବି ମୁଁ ତାଙ୍କ ଟାଣପଣ । ଅଗ୍ନି ସହ ଖେଳ ଖେଳି ଚାହାନ୍ତି ସେ କରିବାକୁ ବିପଦବରଣ ।

X X X X X X

ସାବିତ୍ରୀ : *(ଏଇ ତ ସେ ଆସୁଛନ୍ତି ନିଜେ ଯମରାଜ, ନେବା ପାଇଁ ସତ୍ୟବାନେ ଆପଣା ଭୁବନେ ।)*

ଯମରାଜ : ଦେବୀ ସାବିତ୍ରି ! ଆଡ଼ ହୁଅ, ଛାଡ଼ିଦିଅ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭର, ପୂରିଗଲା ତାଙ୍କ କାଳ, ଆଉ ତୁମେ ନକର ଜଞ୍ଜାଳ । ଜନ୍ମହେଲେ ମୃତ୍ୟୁ ସତ୍ୟ, ଏହା କିଏ କରିବ ଅନ୍ୟଥା । ତୁମ୍ଭେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟବାସୀ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ରହି ମୃତ୍ୟୁଯାଏ ଭୋଗ କର ନିଜ ସୁଖଦୁଃଖ । ସତ୍ୟବାନେ ଯାଉଛି ମୁଁ ନେଇ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ତାଙ୍କର । ଏହା ମୋର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ସାବିତ୍ରୀ : ଏହା ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତେବେ ମୁହିଁ କରିବି ପାଳନ । ମୋ ସାଧନା ବଳେ, ଫେରାଇ ଆଣିବି ମୋର ପତି ଦେବତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଧରାତଳେ ।

x x x x x x

ଯମରାଜ : କାହିଁକି ଆସୁଛ ଦେବି ପଛେପଛେ ମୋର । ଫେରିଯାଅ, ମରତ ମାଟିକୁ । ବୃଥା କିମ୍ପାକର ଏଇ ରାଜ୍ୟେ ଆଗମନ । ଏ ରାଜ୍ୟ ତୁମ୍ଭର ନୁହେଁ, ଯେଣୁ ତୁମ୍ଭେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଅଧିବାସୀ ।

ସାବିତ୍ରୀ : ନଫେରିବି ମୁହିଁ ଏକା ମରତ ଭୁବନେ । ସତ୍ୟବାନେ ଦିଅନ୍ତୁ ଫେରାଇ, ସାଥେ ନେଇ ତାଙ୍କୁ, ଯିବି ମୁହିଁ ଫେରି ଆଉ ନକରି ବିଳମ୍ବ ।

ଯମରାଜ : ଏକି କଥା କହୁଅଛ ତୁମେ । ପଦ୍ମ କି ଫୁଟଇ କେବେ ଗିରି ଶିଖରରେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ କି ଉଇଁଛି କେବେ ପ୍ରତୀଚି ଦିଗରେ । ଅସମ୍ଭବ ହେବ କି ସମ୍ଭବ । ବୃଥା ଆଶା କରନାହିଁ, ଯାଅଫେରି ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଅନୁରୋଧ ମମ ।

କିମ୍ପା କରୁଛ ଅନୁଗମନ
ଆଶାକରି ଆକାଶ କୁସୁମ
ମୃତ୍ୟୁପରେ କେବେ ଫେରିଛି କି ଭବେ
ପୁଣି ସଦେହରେ କେଉଁ ଜନ ହେ ସାବିତ୍ରି !୧।

ମୋର ଅନୁରୋଧ କରଘେନା
ଫେରିଯାଅ ନହୁଅ ବିମନା
ଧୂଳିର ଧରାରେ ମୋର ଆଧିପତ୍ୟ,
କିଏ କରିବାକୁ ଅଛି ମନା ହେ ସାବିତ୍ରି !୨।

ଦେଖ ମୁଁ ଯେ କାଳର ଈଶ୍ୱର
ସର୍ବେ ଆୟୁଷ ପରାମୋହର
ଅସମ୍ଭବ କଥା କହୁଛ କେମିତି
ଏହା ମନରେ ଥରେ ବିଚାର ହେ ସାବିତ୍ରି !୩।

ସାବିତ୍ରୀ : ଖାଲି ହାତେ ଯିବି ନାହିଁ ଫେରି । ଏହା ମୋର ସତ୍ୟ ତିନିବାର । ମୋ ସାଧନା ବଳେ, ଲଘିବି ମୁଁ ଭାଗ୍ୟସିନ୍ଧୁ ନିଃଶେ ଅବହେଳେ । ମୃତ୍ୟୁ ଉପରେ ଲଭିବି ଅନନ୍ତ ବିଜୟ । ପାର୍ଥିବ ଜୀବନେ ଦେବି ନୂତନ ଆଲୋକ, ଅନୁପମ ପୁଲକର ଶାଶ୍ୱତ ସୁବାସ ।

ଯମରାଜ : ତୁମେ ଯଦି ଶକ୍ତିମୟୀ ସାଧନାର ଦେବୀ । ଅମିତ ବିକ୍ରମ ତେବେ ଦେଖାଅ ମୋ ଆଗେ ।

ସାବିତ୍ରୀ : ଦେଖ ତେବେ, ମୃତ୍ୟୁର ଦେବତା ! ମୋ ସାମର୍ଥ୍ୟ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଦିଗଦିଗନ୍ତରେ । ସାମାନ୍ୟ ମଣୁଛ କିମ୍ବା ଯୋଗ ସାଧନାକୁ !

ସାଧନାର ଅଛି ବହୁ ଶକତି
ଦେଖ ମୃତ୍ୟୁ ଦେବ ମୋର ବିଭୂତି
ମୁହିଁ ମହେଶ୍ୱରୀ ମୁଁ ମହାକାଳୀ
ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଁ ଯେ ଶୋଭାଈଶ୍ୱରୀ
ମୁହିଁ ମହାସରସ୍ୱତୀ ଯେ
ଜଡ଼ ଜଗତରେ ଅମରତ୍ୱ ଦେବି
ଏଇ ମୋର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଯେ ॥୧॥

ସ୍ୱର୍ଗ ଧିରେ ଧିରେ ଯିବଟି ନଇଁ
ଛୁଇଁବ ଯାଇ ସେ ମରତ ଭୂଇଁ
ଦେବଦେବୀ ମାନେ ସରାଗେ ଯାଇ
ବିଳସିବେ ତହିଁ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ
ମୋର ଏଇ ଶେଷ କଥା ଯେ ।
ଦିଅ ସତ୍ୟବାନେ ଫେରାଇ ଜୀବନେ,
ମୋ ହାତେ ମୃତ୍ୟୁ ଦେବତା ଯେ ॥୨॥

ଯମରାଜ : ଆଃ ! କି ତେଜ ଝଟକି ଉଠେ ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଦେହୁଁ । ଏ ଶାଶ୍ୱତ ଜ୍ୟୋତି ଶିଖା ଅସହ୍ୟ ଅସୀମ । ଏଇ ତେଜେ ହେଉଛି ମୁଁ ନିୟତ ସନ୍ତପ୍ତ । ସତେକି ସହସ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ନଭେ

ଏକାବେଳେ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛନ୍ତି ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପ୍ରହରେ । ମୋର ବୋଲି ରହୁନାହିଁ କିଛି, ଭାଙ୍ଗିପଡୁଅଛି ଯେତେସବୁ ଅହମିକା । ହଜିଯାଏ ମୋର ସରା କାହିଁ କେତେ ଦୂରେ, କି କରିବି ମୁହିଁ । କି କରିବି ମୁହିଁ, ମତେ ଏବେ ବୁଦ୍ଧି ବିଶୁନାହିଁ ।

ସମବେତ ସଂଗୀତ ଗାନ –

ଦେବୀ ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଯୋଗାନଳ ଶିଖା
ପଡ଼ି ଯମରାଜ ଦେହେ
ରୂପାନ୍ତର କଲା ମୃତ୍ୟୁଦେବତାଙ୍କୁ
ଗଭୀର ବିସ୍ମୟେ ସ୍ନେହେ

ପାର୍ଥିବ ଜୀବନ ହେବ ସୁଧାମୟ
ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ତପବଳେ
ଏଇ କଥାକହି ଶୁଭାଶିଷ ଦେଲେ
ଯମରାଜ ଅବହେଳେ ।

ସତ୍ୟବାନ ସହ ସାବିତ୍ରୀ ଫେରିଲେ
ଶ୍ୟାମଳା ଧରଣୀ ତଳେ
ମୃତ୍ୟୁ ବିଜୟିନୀ ଅମୃତ ଦାୟିନୀ
ଆନନ୍ଦ ମାଦକ ଭୋଳେ ।
ଆସିଣ ଦେଖିଲେ ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ
ମିଳିଅଛି ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି
ମିଳିଅଛି ରାଜ୍ୟ ବିପୁଳ ବିଭବ
ମିଳିଅଛି ସୁଖଶାନ୍ତି ।

ମରତ ଭୁବନେ ନବଚେତନାର
ନାଚୁଅଛି ବୀଚିମାଳା
ଚରାଚର ଗାଏ ଜୟ ମା ସାବିତ୍ରୀ
ଜୟ ତୁମ ଦିବ୍ୟଲୀଳା ।

(ଦିଗେ ଦିଗେ ବାଜୁଅଛି ବିଜୟ ବାଜଣା, ଶୁଭୁଅଛି ଚରାଚରେ ଲଳିତରାଗିଣୀ ।)

ସତ୍ୟବାନ ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଅମର କାହାଣୀ
କୋଟି-ଜନ-ମନ-ଜିଣା ସୁଧାଜିଣାବାଣୀ ।୧।

ଜୀବନ ଯାତନା ଗାଥା ବିଧିର ବିଧାନ
ଦାମ୍ପତ୍ୟ ପ୍ରେମର ଅନୁପମ ନିଦର୍ଶନ ।୨।

ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଜୀବନର ଏଇ ଅନୁଭବ ।
ତପ ସାଧନାରେ ସବୁ ହୁଅଇ ସମ୍ଭବ ।୩।

ଅଲିଅଳି ରାଜଜେମା ରୂପଗୁଣବତୀ ।
ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲେ ଆପଣା ନିୟତି ।୪।

ବିଧିଲିପି ବିରୁଦ୍ଧରେ କଲେ ସେ ସଂଗ୍ରାମ ।
ହେଲେ ବିଜୟିନୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ମନସ୍କାମ ।୫।

ସମାପ୍ତ

ଡକ୍ଟର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ରଥ

ଜନ୍ମସ୍ଥାନ : ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ନିକଟସ୍ଥ ବୀରରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଶାସନ

ଶିକ୍ଷା : ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟରେ ଏମ୍.ଏ, ଏମ୍.ଫିଲ୍, ପିଏଚ୍.ଡ଼ି । ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଆ ଏମ୍.ଏ. ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ଓ ଭକ୍ତକବି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ପ୍ରାପ୍ତ ।

ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭାର :

ସମାଲୋଚନା : ରାଜକବି ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କ କୃତି ଓ କୃତିତ୍ୱ । ସମୀକ୍ଷା ସୌରଭ, ସାହିତ୍ୟ ଚିନ୍ତନ, ଆମ ସଂସ୍କୃତି: ଆମ ଜୀବନ, ସମୀକ୍ଷା ସ୍ତବକ, ସମୀକ୍ଷା ପ୍ରବାହ, ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ।

ଗୀତିକବିତା : ଧୂପବାସ, ନବଚେତନା, ମାଟିମହକ, ଆରାଧନା, ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ।

ସଂକଳନ : ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବାଦ, ମାତୃକଥାମୃତ ।

ବୃତ୍ତି : ସଂପ୍ରତି ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଅଧ୍ୟାପନାରତ ।

— ପ୍ରକାଶକ